

ŽIENSKI SVET

LETO XVII
OKTOBER
1 9 3 9

Anica Černej: Moč in mir / Milica S. Ostrovska: Živci gospe Felicite / Vida Taufer: Ure / Munih Jožica: Tudi on je imel srce / Saša Popov: Cena zlata / Anima V.: Tebi, ki čutiš naš čas ... / Milica Miron: Pisma iz Sarajeva / »Orožje proč!« / P. Hočevar: Žena in obramba države / Gospodarski zastoj — največja nevarnost / Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene / Umetnost: Poročilo o filmih / Naše žene pri delu / Nove knjige: Margaret Mitchell: »Jug proti severu« / Priloge: Naš dom, Modna priloga in priloga za pletenine

Važno!

V septemberski številki smo nalepili opomine na modno prilogo vsem tistim, ki še niso ničesar poslale na račun letošnje naročnine. To smo napravile potem, ko smo prav v vsakemu zvezku opozarjale in prosile zamudnice za nakazilo zapadle naročnine. September je hud mesec, za matere s šolskimi otroci še posebno. Morda bo pa v oktobru kaj ostalo za naročnino.

Mesto krojne pole prinašamo v tej številki posebno prilogo za pletenine, ki bo gotovo zadovoljila veliko večino naših naročnic. Da ponovno opozorimo tiste, ki so v zaostanku z naročnino, smo si pridržale njihovo prilogo za pletenine. Dobile jo bodo z novembersko številko, če bodo medtem nakazale vsaj nekaj na račun zaostale naročnine. Če pa žele imeti prilogo za pletenine takoj, naj prilože naročnini 1 din za poštno stroške.

Hudo nam je, ko moramo poleg vseh drugih težav in skrbi, vsak mesec iskati načina, kako bi našle pot do zakrknjenih src nekaterih naših naročnic, kako bi prebile oklep brezbržnosti, s katerim so se obdale tudi take, ki bi jim prav nič ne pomenila ureditev te, zanje tako malenkostne, denarne zadeve. Saj bi morale pomisliti, da ima ravno Ženski Svet v svojem krogu veliko število takih žen, ki bi rade storile svojo dolžnost, a jih v tem ovira njihov težki položaj.

Marsikateri naši ženi pomeni Ženski Svet edini vir kulture, edina kulturna vez s svojim narodom v domovini. Že radi teh žen in radi pomena, ki ga ima list zanje, bi se morala vsaka naša žena v domovini, ki ji sredstva to dopuščajo, šteti v dolžnost, da pomaga vzdrževati to važno kulturno postojanko.

Uprava.

Moč in mir

V časih, ki begajo misli, plašijo srca in trgajo živce, sta mir presojanja in moč zmagovanja potrebnejša od vsega. Celota, ki jo ustvarjamo posamezniki in ki oblikuje naša življenja, občestvo, ki nam je notranje dalo dom in obraz, naj nam vse bolj pomeni živo pripadnost, moč in odgovornost. S postoterjeno čuječnostjo duše prisluhnimo utripu narodovega življenja, z močjo ljubezni mislimo predusm na druge, nazadnje nase.

Vsi doživljamo grozote iste sedanjosti; vsi stojimo pred isto bodočnostjo. Vsi bomo morali prehoditi isto pot do zmage človečnosti, pravice in kulture. Morda je reš brezkončna, morda bomo izkruvali na njej. Drug drugemu, niti najbližjemu med vsemi, ne moremo prihraniti in odvzeti ničesar, še mati lastnemu otroku ne. Vse, kar moremo storiti, je, da si s tiho veličino duše medsebojno lajšamo breme, dajajoč si poguma, moči in hotenja.

Poskušajmo rasti v zmagovanju prirodnega in primitivnega strahu pred neznanim, poskušajmo čutiti odgovornost za mir in moč najmanjšega med nami. Mislimo na mladost otrok, na njihovo pravico, da so otroci, da najdejo pri nas, odraslih, miru in zavetja. Ne razbijajmo svoje moči ob malenkostih, ne zapravljajmo časa in sil v boleznem stikanju za senzacijami, ne izražajmo bolnih osebnih slutenj in malodušja. Poskušajmo se notranje upreti nemirnemu valovanju svetovnega dogajanja, iščimo hote miru zase in za one, ki so po naravi nagnjeni k razburjanju in k pesimizmu.

V velikih časih je treba velike zbranosti in resnične pripravljenosti, ki gleda trezno in mirno na razvoj dogodkov z nekega višjega, skoraj brezosebne vidika. Posameznik in njegovo doživljanje je vendar samo kaplja v morju skrbi, trepetanja in bolečine. Naše drobno, vase zajeto življenje je komaj bežen utrinek v življenju naroda in človeštva. Sprostim se ozkega obzorja sebičnosti, pa nam bo lažje nositi in pomagati drugim, da nosijo...

Vztrajajmo na svojih mestih, ostanimo, kar smo. V ničemer, kar smo doslej smatrali za dolžnost, ne popuščajmo. Ničesar, kar nam je bilo smiselno in vredno, ne razvrednotimo. Najdimo sami sebe globlje v delu, ki je potrebno bolj kot kdaj koli. Čutimo močnejše, da smo mi tisti, ki ustvarjamo narod in ki dolgujemo narodu svoje in tišočje življenje. Čutimo z njegovo dušo, da bi hoteli živeti, dorastli usodi in času.

Anica Černež

Živci gospe Felicite

Milica S. Ostrovska

Sledeci opis ima dva dela: žalostni in veseli, vmes pa medigro. Glavna oseba je gospa Felicita, visoka in suha uradniška žena, ki ji prvega mož nikoli ne more položiti na mizo dovolj denarja, da bi mogla dostojno shajati ves mesec. Gospa Felicita pa ima povrh tri otroke, od katerih ima najmanjši komaj dve leti.

I. Žalostni del.

(Nocoj je že zelo trudna, vse popoldne in še po večerji je likala, podplatoy ne čuti več, križ pa je kakor prelomljen. Zdaj leže v upanju, da bo takoj zaspala. Pol enajstih je. Gospa Felicita leži, a mesto spanca se vrvajo skrbi.)

»Jutri pa moram posebno zgodaj na trg, če hočem nekoliko bolje pospraviti sobi, ki sem ju danes zanemarila. Na trgu pa taka draginja, posebno zelenjava! Kdaj bo že spet: dež? Prahu ne bo po sobah in zelenjava bo koj cenejša. Ko bi vsaj mož manj zapravljal, mirha sebična. Kaj res mora vsak dan v kavarno, pa še puhati dinarje v zrak?

Jutri moram k drugemu mesarju. Le kdaj bom poplačala stari dolg? Pri šivilji moram povprašati, kaj bi mi računala za obleko. Vedno pa tudi ne morem šivati sama, da ni ničemur podobno. Saj Jožin mož nič več ne zasluži od mojega, pa kako drugače se nosi! Sploh so vse nekam bolj napravljene, da moram kar smukniti mimo, sicer bi si me utegnile prenatanko ogledati.

Da, šivilja. Kaj pa fant, saj bo naenkrat jesen in treba bo zanj obleke! Cimprej, sicer bo pri krojaču preveč dela. Kako sem le mogla pozabiti! Ježeš, in gliste! Saj pravim, nikoli konca, pa človek ne bi česa opustil! Niti česna nisem dala malemu, niti s terpentinom ga nisem odrgnila.

Ubogi otrok! Strašno, gliste, žive gliste v črevesju!

In pravijo, da imajo vsi ljudje v sebi gliste — če kakega mrliča razrežejo, jih najdejo v njem žive, da, še bolj se množe v mrtvaku.

»Pozor! Kaj pa je zdaj zaškripalo? Vlomilec? Danes sem brala, kar s sekiro nad spečel.«

(Sedi v postelji, posluša.)

»Nič, le pod je zaškripal! Kako mi trepečejo živci, kako mi v ušesih buči! Zdaj pa je le bolje, ko je vsaj mir, zdaj bom gotovo zaspala.

Otrok se obrača, da bi le ne zajokal. Vstati bi morala (moj ubogi križ!) in ga pomiriti, da ne bi zbudil ostalih. Hvala Bogu, pomiril se je!

No, zdaj pa še stari začjenja! Kako hrope! Kdo ve, kaj se mu sanja, zbuditi ga bom morala, saj tega ne morem delj zdržati. Še ponoči nimam mirnega trenutka. In ravno on me ima pravico motiti, res! Ko je tako ljubezniv, kaj ne! Saj bi človek vse laže prenesel, ko bi kdaj dobil dobro besedo. Če mu rečem, da me boli glava, tako zavzdihne, da me je kar strah. Utegnil bi pograbit klobuk in jo mahitati v drugič ven, čes, doma je itak samo »starnanje«!

Nocoj pa čudno hrope! Da ni morda bolan? Še to! Taki stroški z zdravniki. Na posled se lahko zgodi, da ne spoznajo prav njegove bolezni in ga napačno zdravijo in bo dolgo bolan. Potem se lahko zgodi, da ga prečasnó upokojijo, kaj vem, tako čudne stvari se godijo danes! To bi nam bilo res potrebno. Ubogi otroci! In jaz!«

(Zzzzz!) »Glej ga! Še tebe se manjka! Prekleti komar, odkod si se pa ti vzel, ko mi nič dežja?« (Lop po čelu.)

Vse je uporno, zakleto, sovražno! Vse življenje ena sama brezkončna skrb, razburjanje, jeza! Jaz imam že tako dosti vsega, saj ne bom vzdržala več! Znorela bom! (Zzzzz!)

Saj mi še malo ne bi bilo mar, če bi umrla. Bi naposled imela vsaj mir!«

(Komar se je medtem napil krvi in se obesil na strop. Gospa je drobno, pridušeno, obupno jokala, nato pa zaspala utrjena od skrbi in joka, toda še v snu se je otepala svojih, neštetih drobnih sovražnikov, ker se je nemirno obračala, vzdihovala, pačila obraz.)

Medigra.

Zgodita se dva čudeža. Prvi čudež: mož dobi povhico in sicer tokrat kot izdatno doklado na otroke: »Kako smo veseli, da jih imamo troje!«. Drugi čudež: mož reče ženi takole: »Veš, kaj sem si mislil, Felicita? Nekaj denarja smo dobili, pa je skrajni čas, da gres in se malo odpočiješ. Vsaj štirinajst dni. Morda k morju v tisti Ženski dom! Nekam gleda si, utegnila bi zboleti. Seveda, kako pa je tudi tvoje delo, saj nimaš mirne minute! Moje delo je le drugačno, priznam, vsaj ko končam, si pošteno odpočijem, ti pa nikoli, ne podnevi ne ponoči. Za dom nič ne skrbi, starejša otroka že kaj zmoreta in tudi jaz bom tu pa tam prijel za kak lonec!«

II. Veseli del.

(Felicita se je včeraj vrnila z morja. Danes je že precej delala po hiši, toda zdaj zvečer je še vedno tako spočita, da niti zaspati ne bo mogla takoj. Gospa Felicita leži in mesto spanca jo obiskujejo misli.)

»Jutri pa pojdem že jaz na trg. Kako se veselim! Kar odvadila sem se bila. In poceni je vse, sadje in zelenjava! Seveda, deževalo je medtem. Doma je le doma. Hladni dnevi, vse okrog tebe zeleno; saj ne rečem, prelepo je bilo tam doli, toda domače kraje imam le najrajši. Menda sem pogrešala domače opravke, kar mikalo me je, da bi začela kaj pospravljati. O, saj bom imela zdaj dovolj prilike, ko so gospodinji moji ljudje. Zares so zlati! In še prepričani so, da so sijajno pospravljali! Kako bi jim tudi smela kvariti veselje?

To se bom jutri sukala po hiši! Prvega dne po daljši odsotnosti je pač treba veliko pripovedovati. Zdaj pa bo spet vse po starem. Kako prijetno! In fantu pojdem jutri po obleko, gotovo jo je krojač že naredil; to bo čeden v njej! Zdi se mi, kakor bi se bil že kar v teh štirinajstih dneh potegnil.

Pozor, Živko se obrača! Ga že spet menda mučijo gliste. Bo že, ko bi le v življenju nikoli ne dobil hujših nadlog od teh. Vstati moram in ga pokriti! Noči so hladne, odkar je deževalo. Glej, nocoj pa še prav rada vstanem, da ga pokrijem. Ko pa tako dolgo nisem videla svojega malega nagajivčka!

Tako! Zdaj je spet vse mirno. Tudi Franc nocoj nič ne hrope in ne smrči. Ubogi Franc je pa le dober mož. Seveda, nekaj veselja mora imeti tudi on na svetu. Toda ne bila bi si mislila, da bo tako požrtvovalen. In kako lepo me je sprejel. Že dolgo mi ni tako toplo stisnil roke.« (Zzzzz!) »Prav za prav mi je tam doli bilo dolgčas tudi po njem, ne samo po otrocih.«

(Zzzzz!) »Se mi je zdelo, da sem se prehitro pohvalila. Saj že brni okrog ušes. Nesrečni komar, zdaj bi pa že rada spala!« (Lop!) »Po nosu sem se, komar pa kar nič ni počakal. Da bi ga — no, pa naj živi tudi on, saj naposled ni kriv, če se mora hraniti z mojo krvjo!

Življenje je prav za prav vendarle lepo. Česa pa mi manjka?

Ce poljubim Živka, ko spi kakor angel, pozabim, da so sploh na svetu še kake druge radosti. Lepe obleke? Plesi? Pojedine? Kaj meni vse to mar! Bogastvo? No, če ni prehude stiske, je tudi umno gospodinjstvo z malim prijeten opravek, ki ti da mnogo zadovoljenja. In vsaj bati se ni treba, da bi pri nas kdo vlomil. Na slepo ne gredo; ne!

Uboge žene, ki ne marajo otrok radi lepe linije, radi skrbi, radi vezanosti in kaj še vse! Stavim, da bi takoj spremenile svoje misljenje in opustile tisto neumno beganje po puhlih užitkih, če bi le enkrat pogledale v tako nevedne in tako plašno vprašujoče in pri tem tako filozofsko resne očke svojega otroka, da se moraš na glas zasmejati od same sladko prekipévajoče sreče!«

Ce je že moje samo življenje eno samo hitenje, en sam nemir; vsaj vem — zakaj.« (Zzzzz!) Komar se brni, gospa ga sliši le napol in nič je ne moti. Tako sladko jo zaspala, da bi je ne mogel vznemiriti prav nihče več; kaj šele tako droben komar!

Se v snu se ji smehlja ves obraz, kakor bi ležala na mehkih perotih vsemirja.)

Ure

Vida Taufer

*Ura umika se uri,
v daljno brezbrežnost gredo,
naglo zapirajo duri,
nikdar jih več ne odpro.*

*V bleških in barvah ubrane,
v mnogih odmevih pojo,
sekajo težke nam rane,
božajo željno telo.*

*V strahu in upu drhtimo,
čakamo dni, ki jih ni.
V nihanju večnem živimo,
dokler nas čas ne zdrobi.*

Tudi on je imel srce

Munih Jožica

Devet nas je bilo. Jaz sem bil najmlajši. Živelimo smo v stari koči. Oče je bil dninar, pa tudi moji bratje in sestre so morali hoditi kmetom pomagat. Jaz sem bil vedno bolj slaboten in droben. Nekateri so celo trdili, da imam tudi možgane bolj drobne. Moji bratje so svoj kos kruha zaslužili z velikim garanjem. Jaz pa sem žvižgal, kukurikal, oponašal razne živalske glasove. Ljudje so se mi smejali. Sem ter tja sem pripazil na otroke, prinesel vode, toda z delom se nisem preveč mučil.

Oče je garal kot črna živina, bratje in sestre so sledili njegovemu zgledu, pa so kljub temu hodili strgani in bosi. Delo mi tudi ni posebno koristilo, zato sem sklenil, da se ga bom ogibal. Nekoč so me prisilili, da sem pobiral krompir, pa me je pričelo silno ščipati v trebuhu. Zavalil sem se na njivo in stokal. Od tedaj me ni nikdo več silil delati. Tri reči sem imel strašansko rad. Mater, ptiče in muziko. Mati je bila drobna, vedno bolehná. Večkrat sem jokal ko sem videl njene otekle noge in slišal, kako težko diha. Včasih sem zažvižgal kakor kos, da bi jo razveselil. Harmoniko sem rad poslušal. Najraje bi bil plesal in vriskal, kadar so pri Becu zaigrali poskočno. Večkrat sem poslušal vaškega učitelja, ki je igral na gosli. Toda takrat nisem bil nič vesel. Zdelo se mi je, da gosli pojo o nekom, ki ga silno boli srce. Nekega dne so našli učitelja ustreljenega. Pokopali so ga izven pokopališča. Ljudje so pravili, da je pogubljen, ker se je sam ubil. Večkrat sem nesel blagoslovljeno vodo na njegov grob.

Prav rad bi znal tako lepo igrati, toda nič žalostnega! Čučkov Janez igra na harmoniko same vesele. Nekaj časa me je tudi učil, ker sem ga vedno nadlegoval in prosil, ko pa sem mu strl gumb na harmoniki, me je tako natolkel, da tri dni nisem mogel pošteno sedeti. Nedolgo potem mi je umrla mati, tri mesece za njo oče. Mislim sem, da bom obupal od žalosti. Bratje in sestre so odšli, nekateri v mesto, drugi h kmetom služiti. Ljudje so jih imeli radi, ker so bili močni in pridni. Samega me je postalo strah v bajti. Od hiše do hiše sem hodil in ponujal svoje drobne roke. Rad bi bil delal kar koli. Ljudje so mi sem ter tja dali kruha, toda v službo me nikdo ni maral vzeti. Bali so se, da bom več pojedel, kakor pa pri delu odlegel. Vsem sem postal nadležen, najbolj sam

sebi. Cele dneve sem se potepal po gozdovih, jedel sladke korenine in borovnice, včasih pa sem tudi repo ali korenje ukradel z njive. Hudo me je moril glad. Včasih sem se pozno zvečer splazil na mamin grob in ihtel: »Mama, zlata mama, samo enkrat naj bi še slišal vaš glas!« Nekoč sem na grobu zaspal. Zjutraj me je našel cerkovnik in me peljal k županu. Pošteno me je okregal in dejal, da lenuhov ne mara rediti.

»Žakaj pa si Vandrovcu pobegnil, saj si bil za pastirja pri njem?« »Krave sem preveč napasel, pa mi je gospodar zagrozil, da mi bo vrat zavil, če se jim kaj zgodi.« Oče župan je strašno hudo gledal in bogve, kako dolgo bi me bil pestil, če ga ne bi mati županja pregovorila.

Peljala me je v kuhinjo, mi dala jesti ter me pobožala po glavi. Najraje bi bil pokleknil pred njo, taka hvaležnost mi je napolnila srce. Tedaj sem razumel, da me ne boli moja revščina, ampak to, ker so me ljudje podili od praga. Njihove ljubezni sem si želel. Po dobroti sem hrepenel. Četudi bi bil kos suhega, trdega kruha, le da bi ga ljubezen osladila. Naslonil sem glavo na mizo in zajokal. »Ti revček moj, nikar ne jokaj,« je dejala mati županja, »koliko si star?« »Štirinajst let.« »O, pa tako majhen, kot osemleten otrok. Najbolje bi bilo, če bi te dali kaj učiti.« Spomnil sem se seje, ki je bil prejšnje leto pred cerkvi. Mnogo lepih reči je bilo tam, a najbolj mi je bil všeč mož z lajno. Ne vem, zakaj mi je ta slika nenadoma tako jasno stala pred očmi. Čisto tiho sem poprosil: »Mati, lajno bi rad imel. Nikomur več bi ne bil v nadlego.« Začudila se je: »Otrok božji, lajno imajo samo berači. Čakaj, očeta bom prosila, naj te da kam na učenje.«

Šla je ven, toda kmalu nato sem slišal robantiti župana. »Le kaj misliš? Še učiti ga bomo dajali! Take troške! Po svetu naj gre, saj je že dosti star! Še zažgal bo komu, saj ni čisto zdravé pameti!« Zbolelo me je. Saj še takrat nisem pomislil na to, da bi komu zažgal, ko sem bil ves moder od udarcev. Pustil sem kruh na mizi in stopil v vežo.

»Oče župan, nikomur ne bom zažigal! Kar dajte mi tiste papirje. Po svetu bom šel in se že nekako preživel. Kupil si bom lepo lajno in vam prišel pred hišo zaigrat.« Nekaj je zagodel in šel v hišo. Mati pa je stopila v kamro. Čez nekaj časa je prinesla majhno culo. »Na, da boš imel za popotnico,« mi je potisnila culo v roke in mi stisnila v dlan dve svetli kronici. »Molila bom za tebe,« je dejala in me prekrizala. V tem je prišel tudi župan iz hiše ter mi dal knjižico s papirji. »Glej, da nam ne boš delal sramote po svetu! Ključ od bajte bom pa jaz shranil, če prideš kdaj nazaj, da boš mogel kje spati.« Od župana sem šel na grob staršev. Dolgo sem klečal in molil.

Silno zapuščen in žalosten sem bil. Kakor kamen na cesti, sam, od nikogar ljubljen, nikomur potreben.

II.

Napitil sem se v mesto k sestri, ki je služila pri zdravniku. Dobil sem jo na dvorišču. Ustrašila se me je. »Ježeš, kakšen si! Raztrganec.« Pogledal sem po sebi in zardel od sramu. Zamazane noge, hlače razcefrane, pri srcaji mi je manjkal rokav. »Ne zameri, sestra, dosedaj še nisem nič zaslužil.« »Uh, kakor cigan si, še sitnosti bom imela, če gospoda vidi, kakšnega brata imam.« »Oh, Lenka, če se pa sitnosti bojiš, bom pa kar odšel. Saj nisem mislil nadlegovati, le ‚z Bogom‘, sem hotel reči.« Obrnil sem se in stekel z dvorišča. Nekaj je vpila za menoj, toda za nič na svetu bi se ne bil obrnil. Zadrževal sem jok, ko pa sem prišel ven iz mesta, sem na glas zatulil. Sestro sem iskal in želel, toda našel sem žensko, ki se je revnega brata sramovala. Utrujen in žalosten sem prispel do kozolca, kjer sem prespal. Drugi dan je sijalo sonce, v meni pa je sončni dan probudil nov pogum. Zelo imenitno se mi je zdelo, da sem sam svoj gospod. Sedaj, ko se niso več plazile sence po polju, sem postal korajžen. Pot pa je bila dolga. Podplati so me pekli kakor živ ogenj. Dokler je sijalo sonce, sem bil srečen in zadovoljen na svoji samotni poti. Ko pa se je pričelo mračiti, se me je polotilo hrepenenje po ljudeh. Zelo sem se bal teme. Malo pred Ljubljano pa sem bil tako utrujen, da sem moral sesti kraj ceste. Mimo je privozil mož na koleslju. Za njim je tekel velik pes. Psov, posebno

velikih, sem se bal, toda tu sem premagal strah in skočil proti koleslju. »Gospod, vzemite me s seboj! Lepo prosim!« V tem pa je pasji šment hlastnil po meni. Sesedel sem se na tla, prepričan, da mi bo pregrizel vrat. Mož je ustavil in skočil s koleslja. »Nesrečni paglavec, kaj pa dražiš psa!« »Peljal bi se rad, gospod,« sem drhte poprosil. »No vstani!« »Hu, zadaj sem čisto nag, ker mi je pes hlače odtrgal.« Zgrabil me je kakor peresce in me posadil na voz. Vprašal me je, čemu grem v Ljubljano. Ničesar mu nisem prikrival. »Čuden patron si, Pavle! Če boš le norčije uganjal, žvižgal in prepeval, te pač nikjer ne bodo v službo vzeli.« »O, saj bom postal pameten, če me ne bodo topli in zmerjali, se bom že privadil. Rad sem sam, toda še raje bi živel med ljudmi, če bi me imeli nekoliko radi.«

»Preveč srca imaš« je zagodel. »Če boš pošten, te bom vzel k sebi. Imam gostilno v Mostah. Pomagal boš v kuhinji in hlapcu. Obleko ti bom kupil in tudi kak božjak boš dobil, če boš priden.« Ves srečen sem ga prijel za roko.

III.

Življenje pri Bendaču je bilo lepo. Gospodar me je imel rad, delati sem sicer moral, jesti pa sem dobil toliko, da sem se ves zaokrog lil. Tudi s psom Sultanom sva postala dobra prijatelja.

Jeseni me je vzel gospodar s seboj na kupčijo. Peljala sva se na Dolenjsko po vino. Pravil mi je o svoji mladosti. Bil je zelo reven, toda močan in korajžen. Pri tej gostilni se je udinjal za hlapca. Domača hči ga je imela rada in tako je postal gospodar na Bendačevini. Toda le kratko je užival srečo v zakonu. Umrla mu je žena in edini sin. »Vidiš, Krtek, denar ni vse! Rad bi imel nekoga, ki bi bil moj. Tako sem sam.«

»Zelo se mi smilite«, sem dejal. »Pa sem mislil, da ste zelo srečni, ker vas vsi spoštujejo.« Toplo me je pogledal. »Škoda, Krtek, da si le Krtek! Tebe bi vsi ociganili, če bi imel kaj premoženja.«

Kmalu po najini vožnji pa se je silno izpremenil. Zamišljen in molčeč je hodil okoli. V lica je ves gorel, a večkrat mi je potožil, da se mu temni pred očmi.

Neke nedelje je prihitela teta Mina sva razburjena iz gospodarjeve sobe. »Pomagajte, pomagajte! Gospodarja je zadela kap. Ležal je na postelji z zaprtimi očmi, ves moder v obraz.«

Ubogi moj gospodar, kako rad sem ga imel! Srce me je skelelo ob misli, da mi umro vsi, ki se jih z ljubeznijo oklepam.

Vse se je zopet izpremenilo. Hišo so prodali, stari posli so odšli, le jaz sem ostal pri novem gospodarju. Ta je marsikaj predručil, preuredil. Tudi natakario smo dobili. Lepega, živega dekliča s črnimi lasmi, usta pa mala in rdeča kakor jagoda. Tudi gospodje so pričeli prihajati k nam. Vsak je videl le Nežiko in se ji dobrikal. Mene so silno priganjali z delom. »Pavle, prinesi to, naredi ono!« »Šema, ali še nisi umil sodov« in tako so me drezali dan na dan. Misil sem oditi, toda misel na Nežiko mi ni dala. Takrat sem bil star devetnajst let. Večkrat sem ji hotel povedati, da jo imam rad, toda vselej sem se zbal. Končno nisem mogel več molčati. Nekega večera sem ji vse razodel. »Da vedno le na njo mislim. Še v cerkvi in med molitvijo mi misli uhajajo k nji. Najsrečnejši človek bi postal, če bi me hotela vzeti za moža. Nekaj denarja imam, kupil si bom lajno in vem, da bom na sejmih dobro zaslužil z njo.« Molče me je gledala, v očeh pa so ji plapolali plamenčki, kakor živ ogenj. Nazadnje je prf-kimala. »Dobro, če bo vse res, kar obljubljaš, bom pa postala tvoja žena.« Misil sem, da so se nebesa odprla nad menoj. Nadaljnje dni sem živel v večni omotici. Psovke in priganjanje me ni žalilo, saj sem vedel, da me ima rad najlepši deklič na svetu. To ho gledal šmartinski župan, ko bom prišel z lajno in tako zalo ženo. Nekega večera je bilo v gostilni polno gostov. Tudi v gosposki sobi je sedelo nekaj škricev. Govorili so Nežiki, kakor bi rožice sadil. Naenkrat jo je eden potrepal po bokih. Divje sem skočil k njemu. »Slišite vi, Nežika je moja in jaz ne dovolim, da jo trepljate.« Pomilovalno me je pogledal in se zakrohotal: »Ho-ho-ho, ta je dobra! Torej še natakario ne smem po-

trepljati.« Vsi so se krohotali, a najbolj me je zabolel Nežikin smeh. Užaljen sem sklenil, da ji bom še nocoj povedal svoje mnenje. O polnoči, ko je vse v hiši spalo, sem se tiho splazil k vratom njene čumnate. Zazdelo se mi je, da se notri nekdo smeji. Mrzel znoj me je polil. Kdo je pri nji? Nežika se je smejala v sobi.

»Beži no, saj je neumen! Pomisli, vzeti me hoče. Malo sem se pošalila, on pa vse verjame.« Gospodarjev glas pa je jezo odgovoril: »Zapodil ga bom, tepca! Dovolj mi je njegove neumnosti. Saj te gleda kakor podobo v znamenju.« Nežika se je zopet glasno, porogljivo zasmejala. Njen smeh me je pobesnil. Zaletel sem se v vrata. Hipoma je bil gospodar pri meni, me zgrabil za vrat in vrgel po stopnicah.

Tisto noč sem pobral svoje borno premoženje in ušel.

Minila so leta. Preživel sem se na različne načine, toda vedno pošteno. Nekoč sem prosil po Kranju in prav pred cerkvijo sem srečal invalida ki je komaj prestavljal noge. Z eno roko se je opiral na palico, z drugo pa je nosil lajno.

Pravil mi je, da je oko izgubil v Tirolih ter da je ves betežen in bolan. »Vojska mi je vzela vse! Edino, kar je ostalo, je bajtica doli v Trnovem. Mal vrtič je okoli nje, toda ne morem ga urejati. Sorodnikov nimam, a podpore tudi od nikoder. Če živim ali poginem, to je svetu vseeno! In koliko nas je takšnih! Včasih bi sredi trga zarjul: Ljudje božji, pobijte nas! Čemu nas pustite žive mrličje? Ne vemo, zakaj smo dali svojo mladost, svoje zdravje. Hodimo po svetu kakor zastrupljene sence. A vendar je v nas srce, tudi mi smo bili in smo lačni življenja. Toda gluhim ušesom bi vpil! Zaprl bi me in rekli, da sem zblaznel.« Strah me je postalo. »Janez, ali vi ne verujete v Boga?« »Ha, če je Bog, naj me reši, da ne bom klet ure, v kateri sem se rodil!« Dejal sem: »Janez, mislim, da me je božja previdnost k vam poslala. Sam sem kakor vi. Z vami pojdem, kar bova naprosila, bova pošteno razdelila. Hišico vam bom lepo ocedil.«

Ni mi prav zaupal. »Hm, kdo ve, kakšen nepridiprav si! Morda me misliš okraستي? Ničesar nimam, razumeš!« »Ne bodite čudni, Janez! Saj pravim, da me je Bog k vam poslal. Samo na lajno me pustite zaigrati včasih, pa vam bom vse rad naredil.« Tako se je zgodilo, da sva si z Janezom lepo uredila hišico, pa tudi vrtiček, da je bilo kakor v malem raju. Vsega sva imela za potrebo. Janez se je umiril in ni več zabavljaj na svet. Tam v jeseni pa je hudo zbolel. Še lipov čaj mu ni več pomagal, vsak dan je bolj slabel. Nekega dne sem moral po gospoda v župnišče, a čez dva dni je moj ubogi Janez umrl. Ves sem bil zmešan od bolečine. Kaj mi pomaga: kadar nekoga vzljubim, mi umre, ali pa me prevara. Ni mi kazalo drugega, kot da zopet nadaljujem potepanje po svetu. Jokal sem na Janezovem grobu in se le nerad vrnil k hišici, da vzamem svoje cunjice. Pred hišo je stal duhovni gospod. Povedal mi je, da mi je Janez hišico zapustil. Mislim sem: »Pavle, tebi se je zmešalo od žalosti.«

Toda vse je bilo čista resnica. Še več! Duhovni gospod je vse sitnosti na sodniji opravil. Tekel sem na Janezov grob takoj, ko sem utegnil. Janez, preljubi prijatelj, Bog ti daj nebesa! Tako sem ti hvaležen, da bom vsak dan zmolil rožni venec zate.

Od tega časa sem hodil okoli z lajno in nosil v svojo kajžico, kar so mi darovali dobri ljudje. Toda sem pač take vrste človek, da ne morem živeti brez ljubezni. Hišico imam, lajno tudi. Rad bi pa imel nekoga, da bi me razumel ter se razgovarjal z menoj.

Nekoč sem hodil po Gorenjskem. Sredi polja me je zajela noč. Zlezel sem v star senik ter prespal v njem. Naenkrat sem začul blizu sebe glasno zehanje. Joj, kakšen potepuh je prenočeval tu — lahko mi še lajno vzame. Tiho sem se hotel izmuzniti iz svišli. V tem pa zaslišim ženski glas: »O, kam pa kam? Ali se bojiš, da te bom požrla?« Izza kupa sena je prilezla razkušana, močna ženska, kakih trideset let stara. Zasmejala se je. »Joj, kako si majhen! Ni čuda, da se bojiš.« Ujezilo me je. »Kaj bi se bal. Človek nikoli ne ve, kje se kdo skriva.« Prišla je tik k meni. »Ti, ali imaš kaj za pod zob?« »Ho-ho, kaj me tikate, saj nisva skupaj krave pasla.« Sesedla se je na seno in se pričela smejati. »Petelinček je užaljen! Jej-jej, kako se repenči! Krave res nisva pasla, lahko jih pa še bova, saj menda nimaš kaj prida cvenka. Nič mi še nisi pokazal, kaj imaš v torbi.« Predno sem ji utegnil zabraniti, je vzela bisago in jo razvezala. »Imenitno

si založen. Klobase, kruh, jabólka!« Zagrizla je v klobaso; kruh je kar izginjal v njenih uštih. »Slišite, to je nesramno. Niti ne vem, kdo ste.« Hitela je jesti. Počakaj, da se namjem. Saj imaš čas; ali ne?« Sedel sem pokraj nje in pograbil ostanek klobase. »Prav imaš,« me je pohvalila. »Če bi ne bila močnejša od tebe, bi se ne upala krasti pred tvojimi očmi. Naučila sem se, da se najbolje godi tistemu, ki je najnesramnejši. Da boš vedel, ime mi je Jera. Doma sem povsod in nikjer. Klatim se okoli kakor desetnica.« »Nisi napačna, Jera,« sem jo tikal še jaz. »Zakaj ne greš služiti?« »Služiti? Čakaj. Vraga so vprašali, kaj bi hotel biti, če bi ne bil vrag. Dejal je: Vse, samo sluga, služkinja in vojak ne! Kajti niti vrag ne sliši toliko psovka kakor ti trije. Če se še vrag službe brani, kako bi se je jaz ne? Šla bi s kakim moškim, če bi bil pameten. Toda če mu prst pokažeš, hoče vso roko. Tudi kmetje neradi dajo. Delaj, delaj,« vpijejo. Kdo bi se pekel v taki vročini na soncu.« Opazil sem, da Jera ni napačna ženska, čeprav mi njeno govorjenje ni bilo všeč. Nenadoma je zavpila: »Daj no, zini tudi ti kakšno!«

»Jera, huda si, kar bojim se te.« Razložil sem ji, kako prijazno kajžico imam: »Kdo pa ti pospravlja in čedi? I, sam. Seveda, ženske ti manjka. Najbolje je, če grem kar k tebi. Tudi na srajci se ti vidi, da je malokdaj oprana.« »Tudi ti nisi preveč čista«, sem pomislil, rekel pa nič; kajti kdo bi dražil sršena.

Tako se je zgodilo, da se je Jera priselila k meni. Kupil sem ji nov predpasnik, ruto in čizme. Ko se je umila je bila prav čedna ženska.

IV.

Lepo sva živela. Bil sem čist, opran, obleko mi je zakrpala in tudi jedel sem bolje.

Nenadoma so me poklicali na policijo. Strogo me je gledal uradnik in dejal: »Pavle, velik grešnik in razuzdaneč si postal.« Ustrašil sem se. »Naj oprostite, gospod, prav nič jih ne razumem.« »Kaj? neumnega se boš delal? Ali se ne bojiš Boga?« »I, kaj bi se bal? Saj nisem nič zagrešil.« »Takoo? Vso okolico pohujšuješ s svojim življenjem. Vsi pošteni ljudje se zgražajo, da si berač upa tako živeti! Na koruzi živiš, to ni greh?« »O, to ne, saj nimam nič koruze v bajti, gospod. Jera mi zašije, opere in kuha.« »Torej je tvoja služkinja?« »Ne, to tudi ne! Samemu mi je dolgčas vejo, gospod.« »Torej služkinja ni, priležnica tudi ne, kaj torej je?« »Sam ne vem. Še nikoli nisem premišljeval o tem.« »Torej, če v treh dneh ne odpraviš te ženske, te bom zaprl, njo pa izgnali.« Ves potrt sem prišel domov. Bal sem se povedati, kako so me pestili. Jera pa mi je sama pomagala. »Beštije gosposke,« je dejala. »Druge naj pogledajo, ne siromaka! Bogatini javno vodijo svoje priležnice, teh pa nikdo ne vidi! Če pa si revež poišče topli kot, mu ga vsi zavidajo. Nikamor ne grem!« Tako je ostalo. Navsezadnje so me zaprli. Niti posebno žalosten nisem bil radi tega, le za Jero sem se bal. Štiri dni sem bil v luknji. Predno sem odšel, me je poklical komisar k sebi in mi napravil dolgo pridigo. »Na stara leta si začel noreti. Le nikar ne misli, da ne vemo. Vse tvoje življenje poznamo in zato je tembolj obsojanja vredno, da si prav sedaj izgubil pamet, ko si ves čas pošteno živel.« Mislim, da sem si, le govori, le, jaz imam svoje misli in svoj prav.

V velikih skrbih radi Jere sem prišel domov. Toda kdo je sedel v drvarnici za hišo? Nihče drugi kakor ona. »Zlata moja Jerica!« Ona pa je začela: »Pomisli, Pavle, izgnali so me radi vlačugarstva. Toda morava se pošteno maščevati nad njimi. Nalašč, ker revežu nič ne privoščijo!« »Povej no, preljuba Jerica, jaz sem tudi jezen na vse te pravične ljudi.« »Nikar ne vpij, da me ne zasačijo; saj veš, da ne smem tu biti. Vso noč sem čepela v drvarnici in tebe čakala. Pavle, vzemiva se, bova pa vsem jezike zavezala,« je povdarila. »Vzemiva se? I, kako, ali bi me hotela? Jejhata, kako sem neumen, če bi se bil to preje spomnil, bi me niti zaprli ne bili.« »Zato je pa potrebno, da mislim jaz namesto tebe,« se je nasmehnila Jerica. Pa sva šla na Brezje. Pri Boletu so nama dali golaž in liter vina. Boletov oče in Stanko sta bila priči. Ko so na policiji zvedeli, kaj sem jim nasmolil, so kar pihali od jeze. Sedaj sem mož in moja ljuba Jerica je prava zakonska žena. Nikoli ni treba obupati. Res se mi je včasih po pasje godilo, toda sedaj sem srečen, saj mi je ljubi Bog dal hišico, lajno in ženo.

Cena zlata

(Bolgarsko spisal Saša Popov)

Ljubila sta se. Jako rada sta se imela.

»Kako si želim, golobička moja, je vzdihoval in jo gledal, »da bi bila vedno tako, skupaj«.

»Tudi jaz bi rada«, se je pritiskala k njegovim prsim, »ali kaj naj storiva? Od nikoder nimava pomoči.«

»E«, je zamahnil z roko, »da bi bila že pod streho, potem — bo lahko. Ljubezen bo namaj največja pomoč...«

Ljubezen je zmagala.

Poročila sta se.

Živela sta mesec, dva, tri.

»Tako ne moreva«, je rekel. »Ljudje hodijo s trebuhom za kruhom, tudi jaz pojdem.«

»Nikar, duša moja, pomagaj si kje bliže doma, kakor ptička bova živela.«

»Ne, pojdem. Prislужil si bom dosti. Bogat se bom vrnil.«

Vstal je in odšel.

S solznimi očmi ga je spremila do konca vasi.

Že prvo noč je zaživela v njej misel na njegovo vrnitev.

Leto, dve, tri, pet — je bila prazna njegova postelja.

Venelo je njeno lice.

Oči so ji usihale od gledanja po cesti.

On pa je delal od zore do mraka. Po malem je pošiljal domov denar. Tudi na stran je deval in je bil zadovoljen z zaslužkom.

Minila so leta.

Vrnil se je, mož.

Sedel je v kot kraj ognjišča. Razvezal je polno mošnjo zlatnikov.

»Na, žena, vidiš, ali nisva tudi midva bogata? — Odslej bova živela ne kakor bova mogla, temveč kakor bova hotela...«

Žena vzame mošnjo, z zlatniki in jo vrže v ogenj.

»Kaj delaš? — Ali si ob pamet? — Zlato se bo stopilo« — kriči mož.

»Raztopljeno zlato ima še vedno ceno«, reče krotko žena, »v uvenelih prsih pa ni življenja...«

Tebi, ki čutiš naš čas ...

Nad mizo se v krog luči sklánjajo tvoji otroci. Odprta knjiga jih vodi korakoma v tuje svetove od spoznanja do spoznanja. Neokrnjena sveža sila brni v njihovih telesih, v pričakovanju in veri stopa njihova mladost v resničnost življenja. Kolikokrat se skloniš v ta svetli krog različne mlade luči, in vsa prevzeta od dehtenja tega kipečega mladega življenja ujameš v sebi dih svoje lastne mladosti. Kita, ki se je preko okrogle rame prikradla na knjigo in nekam nestrpno čaka svojo lastnico, da se bo pognala z njo v mladi zalet; pa debela pestička, ki s težavo premaguje in kroti neposlušno pero, da kar škriplje pod neomah-

ljivo voljo najmanjšega, pa kretnja roke, ki je segla nad čelo, rahlo zgibanjo v prve, komaj vidne gubice dvoma, kesanja, razočaranja — vse to je zate vir najbogatejših doživetij, ki polnijo tvoj dom z bleskom nevidne davnine... To je tvoj dom. Pa glej, na okna tega doma pljuska val, val viharja, ki pretresa vse. V prvih sunkih neke daljne teme so grozeče zabrnela okna. Obstala si najprej, počakala, da zadiháš v tej tesnobi, nato pa hitela zapirat vrata, da bi groin sveta ne prodrl do svetlega kroga luči, ki zagrinja tvoje otroke; da bi ne razrušil te pokojne svetlobe, ki sije nad tvojimi domovi. Zdi se ti, da moraš neprestano

stati budna v veži svoje hiše, da prestrežeš vsako šumenje iz onega drugega sveta in zavaruješ svojo malo trdnjavo pred vsem, česar se bojiš... In kakošno domotožje je v tebi, za tistimi mirnimi, prosojnimi večeri, ko si že vsakemu otroku kot v prividu določila najboljšo pot, in si čez dan opravila toliko tistih drobnih stvari, da ti je večer nagradil utrujenost s hvaležnim priznanjem, da si vse kar najbolje dovršila in si nekako radostna, da toliko zmoreš, čakala drugega dne... In sedaj ti vsako misel, ki snuje načrte, preseka stiskajoča slutnja groze, in zavest lastne onemoglosti spričo tega strahotnega svetovnega dogajanja: z vsem svojim spoznanjem, kako dragoceno je eno samo življenje, moraš dopuščati toliko smrti ti, ki življenje ustvarjaš, ohranjuješ, živiš za njegovo rast... In roka, ki je od jutra do večera brez pritožbe in oklevanja negovala, je omahnila spričo dejstva, da ne more vkljub goreči prošnji in vkljub gnevu v srcu ustaviti niti ene krogle, ki tako lahko uničuje največje vrednote človeških vrednot. In ta onemoglost, to zevajoče nasprotje med tem, kar spoznaš za dobro in moraš ustvarjati, pa tem, kar dejansko je in raste in uničuječe drvi preko zemlje, te je zbegalo. Zmaguje to, kar je nasilnega, krivičnega, oholega, umira in izginja pa to, kar je skromnega, dobrohotnega, pravičnega. In kje je tista sila, ki bi zamogla ustaviti ta uničujoči plaz samovolje, fizične nadmoči in pomagati vsem, ki so dobre volje? Ta dejstva te mučijo in begajo.

Tvoja potrlost in zbeganost pušča sledove v tvojem domu, v tvojih ljudeh in se kot vodni kolobarji širi na vse strani. Ali ne bi mogla prižgati v sebi spoznanja, prepričanja, da tem odločilnim uram tudi žena dolguje svojo silo, svojo trezno prevdarnost,

svojo neomahljivo vero v vrednost žrtve?

Tvoj mir, ki se more hraniti le iz tistega zadnjega velikega spoznanja, da na prelomu časa mora divjati vihar, pa da v tej temi mora nekdo hraniti in dvigati plamenico in iz kroga smrti oteti žarek vere v boljšega človeka, tvoj notranji mir more postati opora stoterim in stoterim. Vsa čuječa in budna, s pogledom uprtim v cilj, ki ni vsakemu viden, prezirajo svojo osebno usodo, predana nalogam skupnosti v vseh majhnih in velikih stvareh, boš ustvarjajoča sila v teh usodnih dneh, ki jih preživlja naša domovina.

Poznam vojaka, ki v strelnem jarku med ognjem topov ni nehal vedriti in krepiti svojih tovarišev s svojo večno živo šalo in svežino svojega smeha. Kolikim je olajšal in odvzel tesnobo, ki bi jo bil zbegal, mrk pogled le še tesneje zadrgnil okrog srca. Odgmi v sebi vso svojo vedrino!

Ne preštevaj in ne meri, kaj in koliko bi morala žrtvovati! Vedi marveč, da si delec celote, kateri moraš tudi ti ohranjovati sile za proboj skozi Scilo in Karibdo naših časov.

Uničevanje tvojih lastnih in drugih sil se pričenja v tvojem srcu. Trpljenje človeka, ki je brez cilja zajet v zanko svojih lastnih udobnosti in interesov, je brezsmiselno. In le to trpljenje je uničujoče. In če se bojazen pred trpljenjem stopnjuje v tebi do obupa, pomisli, da je toliko in toliko ljudi na zemlji, ki so trpeli vse dni svojega življenja, trpeli brez krivde ponižani in razžaljeni; da je toliko mater, ki lačnim otrokom niso imele dati kruha. Ali bi res samo ti smela živeti brez trpljenja?

Tak pogled in tak odnos do časa ti bo dal tistega odpornega notranjega miru, ki ga nujno moramo doseči, če hočemo vzdržati.

Anima V.

Pisma iz Sarajeva

Milica Miron

III. Društveno življenje

Izobraženi muslimani se zavedajo težkega gospodarskega položaja, ki muči zlasti mohamedanski živelj, toda osiromašenje je iz raznih vzrokov zavzelo po mestih in manjših mestecih »Kasabah« tak obseg, da bo

minilo dosti časa, predno se bo obrnilo na boljše. Najbrže so prav radi tega že od prevrata vsa muslimanska društva zelo delavna, posebno pa v zadnjih časih. »Gajret« in »Urdanica«, ki najbolj skrbita za prosveto svoje omladine, zidata internate, do-

move, sirotišča itd. Značilno je, da so se prebudili tudi možje okrog »Vakufa« (muslimanska verska občina) in so svoje velikansko bogastvo, ki je naloženo večinoma v nepremičninah, začeli praktično izkoriščati in ga obračati v živi kapital. Tudi Vakuf zida nova poslopja, popravlja džamije, pokopališča in drugo.

Zabave obeh teh društev so znane širom cele države. Prirejajo jih enkrat na leto v dobrodelfne svrhe v Narodnem pozorišču. Zasnovane so v velikem slogu in imajo vedno ogromen uspeh, moralen in materialen. Takrat se zgane vse, kar čuti za muslimansko stvar. Bogata tombola z različnimi vrednimi dobrotami, darovi sarajevskih trgovcev (brez razlike vere) so razstavljeni v eni izmed znanih izložb v glavni ulici. Tu vidiš najrazličnejše dobrotke: od bonov za vrečo moke, za vino, za špecerijo in premog do zlate ure, raznovrstnega nakita, porcelana, stekla; pred vsem pa kopico lepih ročnih del, ki so jih izvezle pridne roke naših muslimank.

Vstopnice so razprodane že tri tedne pred zabavo, čeprav so cene za naše okolnosti zelo visoke. In tako je ob prireditvi dvorana Narodnega pozorišča nabito polna, celo stojišča ne dobiš. Ljudje se vračajo, ker niso pravočasno poskrbeli za vstopnice.

Tudi bife je nad vse bogat in vabi z različnimi sladkimi in slanimi posebnostmi iz domače kuhinje naših muslimank, ki pripevajo društvu tudi s temi darovi.

Pripomniti pa moramo, da sta ti dve široko zasnovani zabavi edini, ki se jih udeležujejo muslimani iz vseh slojev. Umevno je, da prisostvujejo prireditvi vsi predstavniki uradov in društev.

Medtem pa pade na okroglo 10.000 članov sarajevske inteligence, trgovstva, mešanega občinstva vseh ver, med katerimi je največ uradnikov, veliko breme dobrotvornih prireditev ostalih društev, ki jih imamo v našem mestu čez 300.

Na prireditvi »Gajreta« ali »Urdanice« sodelujejo poleg vojaške godbe in kakega opernega pevca ali pevke navadno tudi znani muslimanski pevci in pevke sevdalink, harmonikarji ter ženski, moški in mešani zbori društvenih gojencev. Mešani zbori so novost, ki se je uveljavila šele zadnja leta. Vprizarjajo tudi odlomke gleda-

liških komadov iz muslimanskega življenja s petjem, ki jih izvajajo diletanti-muslimani in muslimanke. Program je zelo dolg, po navadi ga prenaša radio postaja v Beogradu.

Zanimive so tudi ramazanske predstave za muslimane v našem gledališču. Dajejo jih v postu dvakrat na teden. (Znano je, da se muslimani čez dan postijo in ne smejo okusiti niti vode niti tobaka, veselijo in gostijo se le ponoči.) Tudi te predstave so zelo priljubljene in že naprej razprodane do zadnjega kotička.

Občinstvo je zelo pisano, iz vseh slojev. Žene so v dvorani med odmorom pokrite in sedijo zavite »u zarovima«, med predstavo, ko ugasnejo luči, pa dvignejo črne tenčice »vale«. Marsikdo pride v gledališče s celo družino, tudi z malimi otroki.

Takoj na prvi pogled spoznaš, da to občinstvo še ni vajeno gledališča in reda, ki je tu vpeljan. Zlasti čudno se ti bo zdelo, da se obiskovalci tako dolgo prerivajo in nameščajo, predno obsede na sedežih. Mnogi prihajajo v dvorano v vrhnji obleki, v galošah, nekateri nosijo galoše kar povrh pisanih priglavljkov, kratkih volnenih nogavic, ki jih nosijo doma namesto copat. Moški so skoro vsi v fesih, saj musliman ne odkriva glave niti doma niti v džamiji pri molitvi. Med odmori vidite prizore, ki so čisto domači. Može in žene si v krogu grejejo noge na radiatorjih. Razpoloženje je zelo pristržno, občinstvo hvaležno sprejema vse, kar mu nudijo, toda zadovoljno ni z vsem, čeprav še nima svoje gledališke tradicije, in po svoje modruje in kritizira. Ako po predstavi prisluhneš govorici, boš večkrat slišala stvarno in pravilno oceno pravkar igranega komada, akoravno je gledališka izkušnja naših muslimanov stara komaj nekaj let.

Vendar je čudno, da izven ramazana muslimansko občinstvo ne čuti potrebe, da bi prihajalo v večjem številu in redno v hram naše Talije. Morda je temu krivo slabo gnotno stanje, toda resnica je, da razen posameznih primerov tudi boljše situiranih slojev in muslimanskih bogatcev ne vimo niti ob gostovanjih iz Beograda in Zagreba. Sarajevsko Narodno pozorišče pa daje izredno nizke cene za vse predstave (razen gostovanj). Fotelji in sedeži v ložah so po 25 din, parket od 20—12, balkon 10, parter od 10—5 din.

Naši someščani muslimanske vere so nam čisto v svojem dejanju in nehanju skoraj nerazumljivi. Prikažejo se le ob izrednih prilikah: za časa svojih praznikov in proslav. Pri sprejemu turskih državnikov in nija in drugih se je vse trlo muslimanov in muslimank po ulicah, kar vrvelo je in se usipalo z vseh strani dol po pobočjih. Prav tako vrvenje je bilo tudi na pogrebu reisu-ulema.

Tedaj šele vidite, da je Sarajevo res muslimansko mesto. To valovanje muslimanskih množic je nenadno in dostikrat odvisno od nenadnih dogodkov ter je v tem nekako podobno svoji rečici Miljacki, ki od časa do časa naraste, pokaže svojo moč in silo svojih voda, da potem čez noč uplakuje. Tako je tudi naš muslimanski živelj: pojavi se v določenih dneh kakor val, vse mu je pretesno, premajhno, pa se takoj zopet izgubi po svojih domovih in pritaji, kakor da ga sploh ni v mestu.

IV. Posledice obubožanja

Naj vam napišem še nekaj vrst o naših »brezprizornih«, ki se večinoma regrutirajo iz muslimanskih krogov. To so nedorasli dečki od 6—14 let, ki sploh niso hodili v šolo ali pa le zelo neredno, blodijo po mestu, prosjačijo po ulicah in »kradu sebi i Bogu dane«. To prosjačenje in postopanje jim je že tako prešlo v navado, da niso za nobeno delo. Pa kaj naj bi tudi delali, če ničesar ne znajo! Za vsako obrt je treba imeti vsaj 4 razrede ljudske šole. Kdo je pa njih pošiljal v šolo? Za šolo je treba obleke, čevljev, knjig; to vse je pa luksuz za one sloje, ki nimajo niti dovolj kruha.

Ti mali postopači in berački so dostikrat poleg vse svoje bede kaj zdravi, žilavi in bistri otroci, ki se spopolnjujejo v svojem »zanatu«, pa jim gre dobro od rok. Pri nas je narod srčno dober in tudi naiven in čudno radodaren, pa vse vrste beračev dobro zaslužijo. Žal da je med njimi največ »žicarjev«, to so tisti »što tučaju žicu«, a to se pravi tisti, ki ne marajo delati in ne prosijo iz potrebe, temveč iz lenobe. In naši brezprizorni so večji del »žicari«.

Problem beračenja maloletnikov je danes med najbolj perečimi v našem kraju. Ti otroci so prepuščeni ulici in dostikrat jih vidite, kako posedajo po kavarnah, kartajo, kvekajo in kadijo. Tudi najmanjši frkolini, stari 7—8 let, so se že navadili na tobak in kadijo kakor veliki. Tudi kradejo kakor srake, kar jim pride pod roke: cvetice, sadje...

Radi te nadloge se je pred kratkim ustanovilo »Društvo za zbrinjavanje nezaščitene dece i omladine«. Izkazalo se je, da obstoječa društva ne morejo korenito rešiti tega važnega socialnega vprašanja; potrebno je sodelovanje vsega prebivalstva, vseh združenj, občine, banovine in države.

To novo društvo je ob ustanovitvi izdalo proglas v tukajšnjih dnevnikih in je posebno naglasilo, celo zahtevalo, »od svakoga građanina i građanke, da prestane davanjem milostinje uličnoj deci, jer time ih gone u još veću moralnu posrnulost, a taj novac njima namenjen neka izvole dostaviti društvu, koje će ga znati i umeti najbolje upotrebiti za zbrinjavanje onih, koje zaista treba zbrinuti.«

Društvo je postavljeno na načelo privatne iniciative z nalogo, da pomaga državi pri odgoji in poboljšanju otrok in omladine. Problem je dozorel, ali po sarajevskih ulicah in predmestjih otroci še vedno beračijo in se skrivajo pred policijo.

Umevno je, da ni mogoče kar takoj odpraviti zla, ki se je razširil v teku let pod tako ugodnimi okoliščinami, ali začetek je storjen in vsi meščani brez razlike vere so pristopili v krog delavcev tega društva.

Še obupnejši je položaj v številnih malih mestih v Bosni, ker tam ni dela in zaslужka. Bila sem v Maglaju, zanimivem gnezdu ob bosenski progi, pa svoj živ dan nisem videla nagrmađene toliko revščine. Na »glavni« ulici, kamor se obrneš, berač. Vse prosjači, staro in mlado, večinoma muslimani. Često naletiš na tako plemenite in blage črte na obrazih in na tako čuden nevsiljiv način prosjačenja, da je tebe sram mesto onega, ki steguje roko. Vse pomanjkanje ni uničilo v njem njegovega človeškega dostojanstva.

»Orožje proč!«

(Po »Vestniku na ženata«)

Mesec dni pred svetovno vojno je umrla žena, ki je vse svoje življenje posvetila borbi za mir in ki jo zgodovina prišteva med najznamenitejše žene ob koncu 19. in začetku 20. stoletja. — *Berta Suttner.*

Kakor v posmeh najplemenitejšemu prizadevanju se sliši ugotovitev: ob 25-letnici smrti največje pacifistke se je začelo novo vojno klanje.

Berta Suttner je bila po rodu Pražanka, češka Nemka. Za mirovno idejo se je prvič vnela, ko je prišla v Pariz in se je seznanila z Léventalom, Reňanom, Daudet-jem in drugimi odličnimi Francozi. Pridružila se je mirovnemu pokretu in postala njegova apostolica z besedo in peresom. S tem smotrom je napisala roman »Orožje proč!« Junak romana je njen mož — ta lepa moška duša, kakor pravi sama. Težko je bilo dobiti založnika, povsod so odklanjali to mirovno delo. Po dolgem prizadevanju je šel roman vendar v tisk; založnik se ni kesal. »Orožje proč!« je bilo takoj razprodano v stotisoč izvodih in prevedeno na mnoge evropske jezike.

Ko je Tolstoj, velikí pacifist, dobil ta roman, je takoj pisal Berti Suttnerjevi:

»Madame, pravkar sem prebral Vaš roman »Orožje proč!«, ki mi ga je poslal Bulgakov. Vaše prizadevanje že dolgo cenim in mislim, da je izdaja Vašega romana srečno znamenje. Uničenje suženjstva je napovedala znamenita knjiga gospe B. Stowejeve; daj Bog, da bi Vaša knjiga vplivala na odpravo vojne. Jaz si ne morem misliti, da bi bilo mirovno razsodišče pravo sredstvo za uničenje vojn. Pravkar dovršujem delo o tem vprašanju, v katerem govorim o edinem sredstvu, ki bi po mojem onemogočilo vojno. Poleg tega pa bodo vsa prizadevanja, ki jih narekuje ljubezen do človeštva, rodila mnogo sadov.«

Po prizadevanju Berte Suttnerjeve so kmalu ustanovili na Dunaju društvo za mir, malo pozneje tudi v Berlinu. Leta 1892. je

začel izhajati časopis z naslovom »Orožje proč!«

»Pridružila sem se«, piše Berta Suttner, »velikemu svetovnemu pokretu, položila sem mu na oltar vse svoje sile in vse svoje nadaljnje življenje... To je edino, kar je važno v mojem življenju... Da nimam drugega Boga... (razen miru)...«

Berta Suttner je verovala, da bo mirovna misel zajela vse ljudi, da se bodo čim prej ustanovile evropske zedinjene države in da bo konec vojn. S to vero, s tem miroljubnim plamenom v duši je Berta Suttner živela in umrla tik pred svetovno vojno.

Mirovno delo te žene in prizadevanje tisočev žena in moč v Evropi in drugih delih sveta je bilo poteptano in razvrednoteno. Berta Suttner ni videla grozot svetovne vojne in njenih težkih posledic. Ni videla nasilnega miru, ki je razkosal narode in zarodil vzrok pripravi za novo vojno.

Berta Suttner ni doživela, da bi bila slišala državne misli Briandove, ki jih je izgovoril v Parizu leta 1928. in s katerimi je označil vojno kot »barbarsko preživetje«, toda bila je srečna, da ni videla, kako ječe narodi pod vojaškim jarmom.

Berta Suttner ni videla, kako se je absolutizem zamenjal z diktaturo, kako ni od demokracije ostalo nič drugega kot nominus — ime... Anektirali so države brez protesta, z aklamacijami. V politiki ne veljajo načela pravice, nego sila... Macchiavelli s svojim »Vladarjem« in Nietzsche s svojim »Nadčlovekom« — to je evangelij novih politikov... Močni, predizni zmagačjejo... slabotni padajo kakor »gnili plodovi«.

Berta Suttner ni doživela in videla španškega medsebojnega klanja, kitajsko-japonske vojne, druge evropske vojne.

Ali je bilo delovanje te žene zaman?

Človeštvo se oddaljuje od prave smeri, naposled pa bo vendar krenilo na pot miru in ustvarjanja.

Žena in obramba države

P. Hočevar

Pred meseci je žena ameriškega predsednika Roosevelta naslovila vsem evropskim ženam poslanico*, v kateri nas čisto osebno, kot žena in mati opozarja, naj se zavemo, da smo tudi me odgovorne za usodno politiko, ki grozi naši celini, ter nas roti, naj izkoristimo ves svoj vpliv na može in sinove, da bodo preusmerili one svoje nazore, ki tako ogrožajo svetovni mir.

Nedvomno je bil ta poziv namenjen v prvi vrsti ženam in materam v onih državah, katerim je pred meseci predsednik Roosevelt naslovil znano mirovno spomenico. Vendar so njene besede tako resnične in življenjsko utemeljene, da si jih moramo vzeti k srcu tudi me žene malih držav, saj so tudi nas zadnji dogodki izučili, da je najizdatnejša mirovna obramba samo v čimvečji samozavesti in pripravljenosti za kljubovanje vojnim napadom in vsem oblikam sovražnikovih bojnih metod.

Žene po vseh državah so se danes prostovoljno ali prisiljeno zavedle svoje politične dolžnosti, ki se imenuje ali borba za razširjenje svoje oblasti ali borba za obrambo lastne državne samostojnosti. Pa naj bodo to Kitajke, ki nastopajo na bojišču v velikih vojaško izvežbanih ženskih bataljonih, ali Angležinke, ki so študirale vse vrste vojnotehničnega dela v zaledju, ali Poljakinja, ki so hotele s smotno prehranjevalno politiko in z nadomestovanjem v zaledju dopoljevati obrambno delo mož na fronti.

Kaj pa pri nas? Kako se me prostovoljno zavedamo te nove politične dolžnosti? Še vedno je skromno število onih žen, ki se zanimajo za javne dogodke in se jih same tako ali tako udeležujejo zato, ker čutijo dolžnost do sodelovanja v javnem življenju. Več je onih žen, ki zasledujejo javna in politična dogajanja iz osebne zaskrbljenosti: kako bo pri tem prizadet moj obstanek, usoda moje družine? Tudi tista žena, ki ni nikdar čutila dolžnosti do katerega koli žrtvovanja za druge, za narod in državo, tudi taka žena mora danes z zaskrbljenostjo misliti na politični položaj in se že iz čisto

egoističnih vzrokov pripravljati, da bo znala in mogla obvarovati zdravje in obstoj sebi in svojcem, če že res ne more doumeti dolžnosti in skrbi za idealnejše in širše cilje.

Jugoslovanske žene se lahko s ponosom oziramo v zgodovino, ki kaže svetle primere o veliki ljubezni in odgovornosti žene za svobodo svojega rodu. Legendarna Kosovska devotjka, Majka Jugovičev, grofica Zrinjska, pa neštete žene, ki so se po balkanskih gorah in za našimi cerkvenimi obzidji z možem ramo ob ramo borile proti Turkom, nas rote, da moramo tudi me braniti svobodo svoje krvi, besede in zemlje. Toda današnji način sovražnikovega napadanja je drugačen, kot je bil v prejšnjih časih, zato mora biti tudi naše obrambno delo drugačno. Že zadnja vojna je pritegnila žene v obrambno službo na čisto drugi način kakor v dobi turških napadov, ko so se starčki, otroci in večina žen le obupano tiskali v cerkvice in je bilo njih edino obrambno delo molitev za rešitev. V bodoči vojni bodo prizadeti prav vsi sloji in način borbe in obrambe bo popolnoma drugačen. Žene bodo morale pred vsem zamenjati može na najrazličnejših javnih in gospodarskih mestih, bolj kakor pred 25 leti. Pomoč vojnim žrtvam, ranjencem in zastrupljencem s plini bo zahtevala mnogo več znanja kakor v svetovni vojni. Zato ni čuda, da se žene po vseh državah prostovoljno ali prisiljeno tako vestno in premišljeno pripravljajo za primer vojne v najrazličnejših panogah, ne izvzemši čisto vojaških. Kaj naj n. pr. rečemo o kitajskih ženah, ki so bile do zadnjih let samo ponižne, brezpravne sužnje očetov, mož in štirih domačih sten, a so danes prostovoljno stopile v službo državne obrambe ter se dejansko bore s puško in bajonetom v Čangkajšekovi armadi. 40.000 je teh »hčera nove Kitajske« kakor se imenujejo in tvorijo lastne bataljone, katere vodijo deloma ženski, deloma moški vojskovodje.

Tudi Angležinke so že letošnjo pomlad začele organizirati prostovoljno žensko armado, o kateri je poročal vojni minister Hoore Belisha tudi v Spodnjem domu. Ge-

* Glej Ženski Svet, julij-avgust, str. 163.

neralica armade, Lady Riding, deluje spoznavno s predstavnicami vseh ženskih organizacij Vel. Britanije. Vojni minister je tako označil namen armade: »Ta narodna armada žen nima druge naloge, kot da prepreči metanje bomb na naše žene in otroke«. Ustanoviteljica pa je podrobno označila program takole: »Ženska armada bo morala biti pripravljena tako, da bo lahko izpolnjevala vse naloge, če bodo morali iti vsi moški na fronto. Ženska armada bo morala sprejeti vse dolžnosti v zaledju: vzdrževanje reda, preskrbo s hrano, promet, policijsko in orožniško službo itd. To armado bodo tvorili prav tako hrabri in disciplinirani ženski vojaki kakor v moški armadi.«

*

Splošni pregled o vlogi žene v bodoči državni obrambi, ki naj bo že zdaj obramba miru, nam narekuje trojni način priprave: 1. Usposabljanje za pomoč sebi in drugim ob naglih napadih: pri pohabljenju in poškodbah, požarih, udarcih, zastrupljenju s plini, nalezljivih boleznih itd., kar je naloga samaritanskih tečajev. O teh stvareh bi moralo biti teoretično in praktično poučenih čim več žen iz vseh slojev v mestih in po kmetih.

Druga pot obrambne priprave je usposabljanje žen za izpolnjevanje splošnih dolžnosti, zaščite prebivalstva, zasledovanje vojunov, za pomirjevanje razburjenja in panike, za organiziranje vzajemne gospodarske pomoči, nadomeščanje vpoklicanih moških v organizacijskih, gospodarskih in raznih strokovnih območjih.

Tretja smer obrambne priprave, ki je za sleherni ženo prav posebne važnosti, je usposabljanje gospodinj za varčnost in smotrno ravnanje z obleko, kurjavo, živili in slično.

Kakšna naj bo ta vojno-gospodinska priprava? Najjasnejšo sliko nam daje varšavska organizacija »Pan domu«, ki je bila organizirala vojno pomoč gospodinj tako-le:

Vsako gospodinjstvo mora biti z vsem preskrbljeno za nekaj tednov ali celo za nekaj mesev. Vsa konservirana živila morajo biti skrbno zavita in zavarovana pred vplivom strupenih plinov. Vse to je treba menjavati, sproti uporabljati za vsakdanje

potrebe in neprestano nadomeščati uporabljena živila in konzerve s svežimi. Vse je treba neprestano pregledovati, ali je v dobrem stanju, presipavati, presuševati, prezračevati in imeti primerne suhe shrambe. Gospodinje morajo biti poučene, da strupeni plini ne škodujejo samo ljudem in živalim, temveč tudi rastlinam, užitnim plodovom in vsem pridelkom. Brez najskrbnejšega spravljjanja pridelkov, brez najprevidnejšega čiščenja povrtnine bi ne bilo mogoče ničesar uživati, kajti posledice bi bile strašne. Kadar groze zračni napadi, je treba imeti pripravljeno veliko količino vode, ki mora biti zavarovana pred vplivi plinov. Voda bo potrebna zlasti za temeljito izpiranje zelenjave in sadja, ki bo prišlo v dotiko s plini. Najbolj varne so konzerve v škatlah, maščobe v hermetično zaprtih posodah ali steklenicah z neprodornimi zamaški. Take vrste zaloge mora imeti vsako gospodinjstvo. Kadar preti nevarnost, je treba dobro zavita živila obložiti z debelo plastjo slame in pokriti z nepremočljivim platnom. Moko, sol je treba spraviti na zavarovan kraj, oviti s povoščenim platnom, čez to še 10 cm debelo plast slame in po vrhu zopet nepremočljivo platno. Prav tako se zavijajo tudi testenine in pecivo. Poljski pridelki se lahko pokrijejo s smolnato lepenco ali impregniranimi plahkami, ob kraju pa jih je treba visoko prisuti v prstjo.

Iz teh navodil sledi, da je treba v vsakem gospodinjstvu poleg zaloge živil za več časa imeti pripravljene tudi potrebne stvari za zavijanje in obvarovanje pred strupenimi plini. Pri nabavljanju pa morajo biti gospodinje previdne in si pripravljati zaloge polagoma, kajti naglo kupičenje bi povzročalo razburjenje in ustvarjalo nepotrebno draginjo.

Morda bo kdo ugovarjal: kaj bi se toliko brigali, saj mora država skrbeti za prehrano prebivalstva. Toda pomislimo: Ali res ne zmoremo tega truda? Pa tudi z različnimi neprilikami moramo računati: lahko nastanejo težkoče pri prevažanju, lahko se izkaže potreba po zaplembi in podobno.«

V tej smeri, z usposabljanjem dobrih gospodinj, se se Poljakinje kot državljanke pripravljale za obrambo države. S tem seveda ni rečeno, da so prezirale delo v drugih panogah — ne, saj imajo žene na

Poljskem vse državljanske pravice in so se že doslej uveljavljale na vseh mestih, kjer bi bilo tudi v primeru vojne treba nadomestiti moške. Udeleževanje v policijski službi in upravljanje občinske in državne politike jim je prav tako, samo po sebi umevno delo kakor bolničarska in poljska opravila. Žene so se tudi vadile v gašenju požara in so si ustanovile samostojne gasilne čete. Iz vsake vasi je po nekaj žensk obiskovalo posebne tečaje za prvo pomoč; te so potem dajale navodila tudi drugim.

O čem se lahko poučimo pri ženah Velike Britanije? V prvi vrsti nam dajejo sijajen zgled *sloga*. Resni časi so združili k skupnemu obrambnemu delu vse še tako različne ženske organizacije, ki so si spoznavno, svojem programu primerno razdelile vloge tako, da bo skupno prizadevanje čim uspešnejše in bodo vse obrambne dolžnosti čim temeljiteje izpolnjene. Ženska armada si je ustanovila celo vrsto sekcij, katere so zbirale in registrirale vsakovrstne specialiste in izobraževale nove strokovnjakinje.

Tako so se vpisovale v *transportno sekcijo* žene, ki znajo ali se hočejo izobraziti za šoferke, motociklistke, strojevodke, pilotke in podobno. *Bolničarska sekcija* dela spoznavno z Rdečim križem in ne skrbi samo za zdravniško in strežno pomoč, temveč združuje tudi šivilje za izgotavljanje bolniškega perila, strokovnjakinje za upravljanje pisarniške, telefonske in druge službe po bolnišnicah. *Tehnična sekcija* je prevzela organizacijo protiplinske obrambe, arhitektska pa gradbo in ureditev provizornih shramb in zavetišč. *Evakuacijska sekcija* se bavi z načrti za izpraznjevanje ogrože-

nih krajev, za nastanitev otrok, bolnikov, starih ljudi in podobno.

*

Poleg te strokovne pomoči — tehnične, zdravniške, gospodarske, tudi vojaške — pa mora ženstvo izvrševati v narodni obrambi še jako važno moralno nalogo. Kljubovati mora demoralizaciji, ki jo v primeru vojne tako radi širijo zli duhovi, boriti se mora proti raznovrstnim spletkam, izzivanjem, obupavanju in malodušju ter tem podobnim nepravilnostim, ki lahko napravijo včasih več škode kot bombe in granate.

Dvigati upadajočo narodno zavest, reševati čast svojega rodu, spodbujati k vztrajnosti; opozarjati na nujnost žrtvovanja, pa tudi takega, kot je naš državni obrambni davek, je prav tako polnovredno obrambno delo, kakor katera koli materialna pomoč in vztrajanje na bojišču. Zato je računanje ge. Rooseveltove o moči ženskega vpliva na može in sinove pravilno in poučno. Ona žena, ki je pripravljena dati v službo narodne obrambe svoje telesne in umske moči, in ona, ki doma kot žena in mati in sestra izkorišča svoj vpliv za vzbujanje dejansko pojmovane domovinske ljubezni, požrtvovalnosti in vztrajnosti pri članih svoje družine, obe se polnovredno zavedata, da je politika res tudi žensko vprašanje in ženska narodna in državljanska dolžnost.

Tako materialno in moralno politično sodelovanje sleherne naše žene je danes nujno potrebno za obrambo slovenske besede in meje ter za obrambo miru in bodočnosti naše jugoslovanske države.

Gorje narodu, ki še danes smatra za državljane samo moške in pusti, da stoji ženstvo, njegov številnejši del, brezbrizno ob strani!

Gospodarski zastoj — največja nevarnost

Iz uglednega švicarskega lista posnemamo nekaj misli, ki so gotovo vredne, da jih spozna vsakdo; ki mu usoda naroda in države ni deveta briga.

Vse evropske države so uvedle popolno ali vsaj delno mobilizacijo: Švicarski publicist primerja mobilizirano državo z bolnikom, ki je preстал težko operacijo. Operacija se je posrečila, zdravnik in pacient se nadějata najboljšega uspeha, toda bolnik

nenadoma podleže. Vzrok: motnje krvnega obtoka, ki je nastal kot posledica operacije. — Prav tako je pri državi: izvedena mobilizacija v svrhu zaštite države je sijajno uspela: vsak mož je bil takoj na svojem mestu pripravljen preliti svojo kri za domovino. Domovina je zaščitena pred sovražnikom.

Ali je s tem domovina rešena? Vsak mož je zapustil svoje delo. Neštice družine, ka-

terih poglavarji izvršujejo svobodne poklice, so ostale pri njihovi mobilizaciji brez dohodkov. Tisoči in tisoči ne morejo več zadostiti svojim obveznostim, denarja ni v prometu. Tistim, ki so prisiljeni ustaviti svoje izdatke, se pridružijo še drugi, ki bi jim tega nikakor ne bilo treba, in nesreča je tu: zastoj in brezposelnost na vseh poljih. Ni dovolj zla, ki ga vsaka mobilizacija neizogibno prinaša s seboj; temu zlu se pridružuje še zlo, ki si ga nakopljemo sami.

Pisec navaja nekaj primerov, ki jasno osvetlujejo nesmisel takega postopanja. Zaročenca sta se pripravljala na poroko. Naročila sta si pohištvo in vse potrebno. Vsled mobilizacije sta preklecala naročilo. S tem sta odjedla zaslužek celi vrsti trgovcev in obrtnikov: trgovcu s pohištvom, lesnemu trgovcu, mizarju, tapetniku, vsem številnim izdelovalcem kuhinjskih potrebščin itd. Ker sta zaročenca zadržala svoj denar, je nastal zastoj, ki je oškodoval nepregledno vrsto ljudi.

V gledališče, na koncerte sploh ne hodimo več. Kako je to nespametno! Igralci, godbeniki, tehnično osebje, gledališki frizerji, garderobierke — vsi ti ljudje bodo radi nekaj prihranjenih dinarjev brez za služka in bodo zaustavili svoja plačila; s tem bodo oškodovani tudi tisti, ki so njih oškodovali.

Denarnega zastoja so krivi tudi trgovci z blagom, ki je za življenje neobhodno potrebno in za katero se zdaj ljudje trgajo. Trgovci nič več ne oglašajo v listih; lepo polnijo svoje skrivne shrambe z zalogami za slabše, zanje boljše čase, ko bodo cene

poskočile. Kaj bi zdaj izdajali za oglase! Koliko ljudi je spet tu prizadetih?

So pa še druge vrste stiskači: ti sploh ne plačajo nobenega računa več: šivilji, modistki, zdravniku, čevljarju, ob mobilizaciji sploh ni treba več plačevati! Taki ljudje mislijo, da jim daje mobilizacija vse pravice, da morejo misliti samo nase in jim ni treba priznavati dolžnosti napram drugim. Tako postopanje je najhujša sabotaža domovine. Kdor zdaj sedi na svojem denarju in ga ne pusti krožiti, škoduje državi več kot vsak dezertar. Kjer denar ne kroži, usahnejo tla gospodarstvu.

Denar mora krožiti, zaključuje omenjeni članek, ako nečemo poginiti od glada. Skrajno nespametno je, da si poleg mobilizacije nalagamo še brezposelnost z vsemi njenimi pogubami. Nikakor se ne smemo izpostaviti notranjim socialnim nevarnostim; imamo zunanjih dovolj. Ena sama pot nas vodi skozi strašne socialne nemire, ki lahko nastanejo, ena sama rešitev za nas in našo zemljo: zavijajmo rokave, pljunimo v reke in delajmo, kolikor zmoremo. Nadomestiti moramo vse tiste, ki so vpoklicani, da ne bo nikjer zastoja, da pojde gospodarstvo svojo navadno pot naprej. Danes, ko padajo vse vrednote, ko se kulturni narodi drug za drugim tirajo v smrt in ko ni na videz nobene pravice več, danes moramo poznati edino resilno geslo: delati, ne obupavati, pogumno ustvarjati in graditi! Ne stiskači in bojazljivci — le pogumni bodo zmagali. Delajmo, naročajmo, kupujmo, omogočajmo, da bo denar krožil in poživil gospodarstvo!

Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene

Doma:

Tudi Slovenija, odnosno njena vladajoča struja, to je slovenski del JRZ, se je odločil storiti potrebne korake in predloge, da se uredbe, po katerih se bo organizirala banovina Hrvatska, uveljavijo tudi za ureditev Slovenije. — Kakor je razvidno iz izjav Hrvatskega dnevnika, ki je glasilo dr. Mačka, pri ureditvi sporazuma ter predlogih za reorganizacijo države, slovenski del vlade ni nič prispeval. Hrvatski dnevnik namreč ugotavlja »istini na voljo«, da jih slovenska politična organizacija ni podpi-

rala v borbi za njihove narodne zahteve, a da bi bila ta borba prej privedla do zmage tako hrvatske kakor slovenske narodne stvar, ako bi bila najjača slovenska politična organizacija pomagala. Ustvaritev banovine Hrvatske ni delo slovenskih političnih činiteljev, ampak je uspeh dolgotrajne in mučeniške borbe hrvatskega naroda in premišljene politike predsednika dr. Mačka.

Uredba o zastavah je izšla v banovini Hrvatski: na državnih uradih bo visela samo državna zastava, na banovinskih pa hrvatska na desni, državna pa na levi stra-

ni. V krajih, kjer je srbska večina, bo vsela tudi srbska zastava. Privatniki pa lahko izobešajo zastave po volji. — Slovenci si doslej niti zastave nismo priborili.

Tajne volitve je nedavno obljubil pravosodni minister dr. Marković, ki je tudi dejal, da v kratkem izide nov volilni zakon. Tudi politične svoboščine se bodo zopet dovolile, tako da bo lahko več kakor ena stranka. Ali homo prišle tudi ženske do svojih pravic?

Osrednji urad za prehrano prebivalstva se je ustanovil v Beogradu. Glavna naloga te ustanove je povečanje produkcije našega poljedelstva z modernimi pripomočki in zagotovitev zadostne prehrane vsemu prebivalstvu ter vojaštvu.

Zavetišča proti zračnim napadom name ravajo zgraditi v vseh večjih krajih Jugoslavije.

Za ureditev podstrešij v smislu požarno-policijskih predpisov je izdalo mestno poglavarstvo v Mariboru razglas, da se morajo iz podstrešij odstraniti vsi hitro vnetljivi predmeti, prav tako pa tudi s hodnikov in dvorišč.

Boj navijalcem cen bi bil potreben posod, dejansko so pa začeli v Beogradu, kjer so na posebni konferenci občinskega sveta sprejeli navodila, kako je treba postopati proti navijalcem cen, prekupčevalcem in špekulantom. Uprava mesta Beograda je povabila prebivalstvo, naj vsak primer takoj prijavi oblastem, da bi se zlo zatrlo v kali. — Danes so taki ukrepi sicer posebno važni, toda stopiti bi morali v veljavo že pred dvajsetimi leti.

Dvoletna zdravniška praksa na deželi je uvedena. Službene novine od 9. sept. 1939 objavljajo, da mora vsak zdravnik, ki želi dobiti službo v državni, banovinski ali samoupravni ustanovi ter v zavodih socialnega zavarovanja, preživeti dve leti v praktični zdravniški službi na vasi ali v trgu, ki ima manj kot 4000 prebivalcev. Morda bo ta uredba izboljšala zdravstvene razmere na deželi in približala ta sloj, ki vrši izrazito socialno službo, ljudstvu.

V Mariboru se je osnovalo *prvo slovensko mladinsko gledališče*, ki so mu utemeljitelji postavili sledeče naloge: Vzbujati mora

v otroku močne vtise gledališke umetnosti; dajati mora priliko za močno čustvanje in razgibanje, biti mora v pomoč pri vzgoji in protiutež enostranskemu oblikovanju; mladino mora uvajati v resnični svet. Da bo ustanova mogla ustrezati vsem tem zahtevam, morajo biti njeni sodelavci dobri poznavalci otroške duševnosti. Za letošnjo jesen je na sporedu vpriporitev Martina Krpana.

Sedanja vlada v Jugoslaviji je dobila zakonodajno moč. V Službenih novinah od 18. septembra je izšel ukaz kr. namestništva, s katerim se razglašča na osnovi člena 116. ustave nova uredba o spremembi sedanjih določil ter sklepanju novih: § 1. Ministrski svet more do sestanka narodnega predsedništva z uredbami menjati sedanje zakone, uredbe, pravilnike in druga določila ter postavljati nove, v kolikor to zahtevajo javne koristi. Te uredbe se morajo predložiti v potrditev narodnemu predstavništvu. § 2. Ta uredba stopa v veljavo z dnem, ko bo objavljena v Službenih novinah.

Obseg Banovine Hrvatske. Po statistiki iz leta 1931. bo banovina Hrvatska imela 4.423.000 prebivalcev, izmed katerih je 75% katolikov, 20% pravoslavnih, 4% muslimanov, 0'5% evangeličanov in 0'5% židov. Ker ima vsa država 15.500.000 prebivalcev, odpade torej na Hrvatsko 28'6% prebivalcev. Ozemlje banovine Hrvatske bo obsegalo 66'323 km², t. j. 26'6% vsega državnega ozemlja. V banovini Hrvatski bo 3.216.000 Hrvatov, med katerimi je vračunanih 164.000 muslimanov, nadalje 886.000 Srbov, ali 20% ter 321.000 pripadnikov ostalih narodnosti ali 7%.

Po svetu:

Vojna. Mirovni klici, ki so se glasili od vseh strani, so pričali, da je napetost dosegla svoj vrhunec. In res so zagrmeli topovi, še preden je bilo mogoče premisliti, mirovne predloge in celo predno jih je poljska vlada dobila v roke, kakor so zahtevali predstavniki te vlade. Vzroki, zakaj so pričele dne 1. septembra sovražnosti med Nemčijo in Poljsko, so znani: Nemčija je zahtevala od Poljske pristaniško mesto Gdansk in koridor, to je ozemlje, ki veže Nemčijo z Vzhodno Prusijo, ter svoj vpliv

na notranjo ureditev Poljske. Ker je Poljska te zahteve odklonila, je Nemčija zasedla Gdansk ter so njene čete udrle na poljsko ozemlje. Glasom pogodbe, ki sta jo imeli Francija in Anglija s Poljsko, sta tudi onidve napovedali Nemčiji vojno. Dočim so se vršili na Poljskem srditi boji in so Nemci bombardirali tudi civilna poslopja ter nezaščitene kraje in so nudili Poljaki junaški odpor, ki so ga priznavali celo Nemci sami, se na zapadu ni zgodilo prav nič pomembnega in po vsem videzu Poljaki z vojno na zapadu niso bili prav nič razbremenjeni. Angleži in Francozi, ki se bore ob Siegfriedovi liniji, so sicer res prekoračili nemško mejo, toda njihova letala so usipala na nemška mesta le letake. Nemci, ki so se posluževali vseh bojnih sredstev, so na Poljskem naglo prodirali in v tem trenutku se še vrše srditi boji za Varšavo. Vendar je pa usoda Poljske že zapечатena, zlasti ker je 17. septembra čisto nepričakovano vkorakala v Poljsko tudi ruska armada ter zasedla Ukrajino in Belo Rusijo, pokrajini, ki ju je pod silo situacije — ko so boljševiki sklenili ločen mir z Nemci v Brest Litovsku — izgubila ter ju je po versailskem miru dobila Poljska. Molotov, komisar za zunanje zadeve v Rusiji, pojasnjuje zasedbo Ukrajine med drugim s tem, da Poljska nima več svoje vlade, (ki je med tem pobegnila v Rumunijo), zato je sklenila zaščititi krvno sorodne Ukrajince in Beloruse, ki so bili doslej na Poljskem popolnoma brezpravni. »Zato podaja roko svojim bratom Ukrajincem in Belorusom ter jim pošilja na pomoč svojo vojsko. Obenem je ruska vlada storila vse ukrepe, da reši tudi poljski narod vojne ter mu omogoči mirno življenje.« — Tako končuje proglas Molotova. — Ukrajina bo avtonomna dežela v okviru Sovjetske zveze, Nemčija bo vključila v svojo državo nemške kraje, iz poljskih pokrajin pa bodo ustvarili državo z zgolj poljskim prebivalstvom — kakor sedaj napovedujejo. Anglija bo proti ruski zasedbi Poljske protestirala, ne bo ji pa napovedala vojne, kakor so nekateri sprva pričakovali, marveč bo še nadalje vzdrževala z njo diplomatske stike. Drugače pa poljski korak v nobenem oziru ni izpremenil osnovne podlage in namenov angleško-francoske politike, kakor pišejo

angleški listi, ki pravijo tudi, da mora zdaj Anglija bolj kot kdaj napeti vse svoje sile, predvsem se pa poslužiti *gospodarske blokade*, da Nemčijo stre in prepreči, da ne bo Balkan postal območje Nemčije. Angleška opozicija sprašuje vlado, ali res in zakaj ni mogla Anglija nuditi Poljakom izdatnejše pomoči. (Blokada je vojno sredstvo, po katerem se v času vojnega stanja tesno zapro vsi pomorski dohodi v pristanišča in k obalam sovražne države. Namen blokade je v tem, da se sovražnik izloči iz ostalega sveta ter se mu prepreči dovažanje surovin in drugih življenjskih potrebščin.)

Nauk o negi otrok — šolski predmet v Italiji. Italijanski uradni list je dne 7. IX. 1939 objavil zakon od 13. julija t. l., s katerim se že v šolskem letu 1938/39 uvede nauk o negi otrok kot obvezen predmet za vsa dekleta, ki pohajajo srednje šole. Jasno je, da bo zakon stopil v veljavo šele z novim šolskim letom, to je šele meseca oktobra t. l. Za šolsko leto, ki ga izrecno omenja zakon, sta ne samo datum objave, temveč tudi datum samega zakona prepozna.

Nega otrok se bo poučevala v dveh stopnjah. Nižja stopnja tega pouka bo v zadnjem (četrtem) letniku vseh srednjih šol (gimnazij, tehničnih zavodov, učiteljskih), dalje tudi v zadnjem letniku vseh strokovnih, glasbenih in umetniških šol, ki imajo značaj nižje srednje ali naše meščanske šole. Višji tečaj je določen za zadnji dve leti višjega oddelka srednjih šol (klasičnega liceja, znanstvenega liceja, učiteljskega, tehničnega zavoda), glasbenega konservatorija, umetniškega liceja in podobnih šol, ter v zadnjih dveh letnikih novoustanovljene ženske učiteljske šole za vrtnarice in podobno.

Tako nižji kakor višji tečaj morata obsegati najmanj 30 učnih ur na leto, zato se določa za ta predmet po ena tedenska ura. Razen rednega pouka pa je na programu tudi ogledovanje raznih otroških zavodov.

Pouk na teh tečajih se bo poveril strokovnjakom, in sicer docentom za klinično pediatrijo, adjunktom in starejšim asistentom na takih klinikah, primarijem, adjunktom in starejšim asistentom na otroških oddelkih v bolnišnicah, ravnateljem ali sta-

rejšim asistentom v domih za dojenčke, dalje zdravnikom, ki so najmanj štiri leta zaposleni kot pediatrični svetovalci pri Ustanovi za matere in otroke (Opera nazionale maternità infanzia) ali zdravnikom, ki so se specializirali za pediatrijo ali higijeno.

Naši za mejami

»Sestre, tudi me smo z vami«. Napredna ženska organizacija »Progresivne Slovenke Amerike«, ki ima sedež v Clevelandu, nam je poslala pod naslovom »Sestre, tudi me smo z vami«, dopis, v katerem se pridružuje protestnim izjavam naših ženskih društev in listov spričo podlih napadov na najboljšo slovensko publicistko Angelo Vodetovo ob izidu njene zadnje knjige »Spol in usoda« II. del. Tudi ameriške Slovenke ugotavljajo, da »veje iz knjige vseskozi duh globokega človečanskega čuta, ki stremi po boljšem, idealnejšem družinskem življenju«. Spričo plemenitega namena te knjige se napredne Slovenke čudijo in zgražajo nad našimi kulturnimi razmerami, ki »še vedno pozdravljajo sleherno pošteno misel in odkrito pisanje s krikom: pohujšanje!«

Obvezno zahajanje otrok v otroške vrtce v Julijski krajini. V obmejnih krajih v Južni Tirolski in Julijski krajini deluje že dyaset let znana šolska družba »Italia Redenta«, ki ji predseduje vojvoda d'Aosta. Prosvetno ministrstvo je poverilo družbo že ob njenem začetku, da ustanavlja tako zване kmečke šole ter otroške vrtce, kjer vzgaja otroke v italijanskem in fašističnem duhu. Zato je bil pouk v teh šolah že od vsega začetka italijanski, čeprav se je dokončno odpravil pouk v materinem jeziku šele ob prelomu prejšnjega desetletja. Prav poseben pomen je dobila misija te organizacije letos, ko je bila z novo zakonsko določbo odredjena za vse otroke od 4. do 6. leta obveznost, da zahajajo v otroške vrtce. Družba bo v smislu te določbe v kratkem ustanovila še celo vrsto otroških vrtcev po deželi, ki bodo zajeli vzgojo otrok od četrtega leta dalje.

Družba ima v krajih, kjer deluje, že okrog 300 otroških vrtcev, ki jih obiskuje nad 15.000 otrok, ter 426 kmečkih-enorazrednih šol z 12.000 otroki. Poleg tega je priredila 816 večernih tečajev, v katerih se je okrog 18.000 odraslih učilo italijanščine.

Umetnost

Poročilo o filmih

V začetku novega filmskega leta 1939/40 smo videli precej filmov francoske filmske proizvodnje. Med njimi je bil po kvaliteti na prvem mestu film »Marie Chapdelaine« po romanu Luisa Hémona, ki ga je režiral Julien Duvivier. Roman je pred leti prevedel v slovenščino A. Debeljak in mu dal slovenski naslov »Marija Kožuhova«. Film spada med najlepše francoske filme zadnjih let. Zgodba tihe, vdane ljubezni Marije Chapdelainove, hčerke francoskega priseljence v Kanado, je prikazana ob trpljenju in veselju izseljeniške družbe. S trdim delom se zagrizeno bore ti izobčenci z domače gručé z usodo, ki je poosebljena v dolgi, neusmiljeni kanadski zimi, za vsakdanji kruh in žive ob lepih spominih na domačo vas, na njene pesmi in nedeljske pleske. Dve smrti srečata Marijo — smrt njenega fanta in njene matere, ki v zmedu zadnje ure spet

verjame, da je doma. — Vse dogajanje v filmu je prepleteno z muziko, ki se preliva iz pesmi oboe v melodije francoskih narodnih plesov s spremljevanjem harmonike. Slike na platnu in glasba se spajajo v čudovito skladno enoto, ki priča za mojstra-režiserja, kateri je znal ob preprostem dokumentarnem nizanju vsakdanjih dogodkov iz izseljeniškega življenja ustvariti zrelo umetnino brez najmanjšega sledu cenenih efektov.

Isti režiser J. Duvivier nam je dal tudi ameriški film, ki je v Ljubljani nosil naslov »Veliki valček« in prikazuje romantično epizodo iz življenja Johanna Straussa. Muzikalna plat filma je na višku, ne le po tehniški izvedbi orkestra in koloraturke, ampak tudi po harmonični zlitosti fotografije in glasbe. Najdragocenejši igralski lik je doprinesla dunajska igralka Luise Rainer, ki je s svojo prosojno, do viška izpeto

igralsko kreacijo dala filmu evropsko občutje. — Film je žel od strani publike ogromno priznanje in bo mogoče ostal med najbolj obiskanimi filmi v tej sezoni. K uspehu mu je poleg razkošne glasbe pripomogla tudi preprosta, sentimentalno ljubka zgodba o zakonskem trikotu v starem Dunaju, kar mu seve ne jemlje umetniške vrednosti, predvsem na formalni strani. Le muzikalna plat filma »Marie Chapdelaine« nas prepričuje, da je mogel oba filma, ki sta si po sujetu in bistvenem prijemu tako različna, režirati isti umetnik.

V Slogi smo vidli francoski film »Le puritaine«, ki je pri nas dobil krivičen naslov »Krik ulice«. Sneman je bil film po manuskriptu znanega irskega pisatelja Liama O'Flaherty. (O. Župančič nam je prevedel njegovo »Noč po izdaji«, ki je tudi že sfilmiana; njegove drobne črtice, polne sočnosti, živih barv in povezanosti z zemljo, pa prinaša včasih nedeljski Slovenec.) Nosilec glavne vloge in hkrati tudi nosilec vsega dogajanja in teže v zgodbi je mladi član avantgardističnega gledališča (Athéne) v Parizu Jean Lucien Barrault. Z veliko igralsko rutino, ki že do bolečine najde izraza bolnemu, čustvenemu doživljanju, prikaže zgodbo težkega življenja mladega človeka, ki se mu potencirana versko-moralna čustva prepletajo z erotičnim odnosom do žene in ga tirajo od umora do vročičnega priznanja. Problem spada v področje psihopatologije. Barrault-ja smemo imenovati fantičnega igralca, ves gibčen, nemiren in vroč je, zdi se, da mu je življenje le strastno iskanje vedno novega, zanešenega odrskega izraza. Takega smo srečali že v francoskih filmih in ga pozna pariška publika tudi z odra. Literarna gradnja manuskripta je klasično enotna, film označuje tudi tesna povezanost muzikalne spremljave z razburkano igro igralčevega čustvovanja.

»Otok vdov« je bil pravi, lepi naslov filma, ki so mu pri nas dali naslov po glavni ženski vlogi »Ivone«. Režiral ga je Renoir, sin slavnega slikarja impresionista, ki je režiral tudi film »Velika iluzija«. Njegove filmske zgodbe iz dobe prve svetovne vojne dvajsetega stoletja so življenju zveste

do zadnjih odtenkov in preproste; skozi ves neusmiljeni vsakdanji potek dogodkov teče le živa kri ljubezni, ki edina veže ljudi preko daljav in dob. Renoir sam je prevzel tudi eno glavnih vlog. Mimogrede se moram dotakniti še misli, ki je vprav ob njegovih filmih budna, misel o velikem, večnem poslanstvu umetnosti. Kar se morda ne posreči številnim shodom in pacifističnim zborovanjem, to se posreči umetniku-režiserju: številnim množicam zbuditi odpor napram nesmiselnim vojnim grozotam, gnus nad človeško nespametjo, grozo pred nečloveškostjo in nenaturnostjo vojnih pohodov.

Izmed francoskih filmov naj omenim še po A. Daudet-ju snemani roman »Sapho«, ki je preveden tudi v slovenščino. Daudet-jeva pisateljska moč je v bleščeči formi, sočni in preprosti primeri, duhoviti primerjavi, ki si na filmskem platnu ne morejo najti prave oblike.

Od filmov ameriške proizvodnje smo poleg »Velikega valčka« gledali še »Flirt« z igralko K. Hepburn, ki smo jo gledali kot Marijo Stuart v enem njenih prejšnjih filmov. Režiral je delo A. Zukor, ki nam je prikazal na platnu tudi Shakespearja in Dumasa. V »Flirtu« se je lotil ameriškega družabnega filma, v katerem mu Hepburnova igra vlogo razumne, občutljive bogataševе hčere, ki ume ločiti denar od ostalih vrednot lepega življenja, z vsemi odlikami dobre igralkе. V filmu nas preseneti duhoviti dialog, s katerim nam ameriški družabni film s satirično ostjo (n. pr. »Mister Dids«) redko postrežejo.

H koncu tega poročila še beseda o češkem filmu, ki stoji pred novo zarezo v filmskem kulturnem ustvarjanju. Politični dogodki so jih sicer oškodovali predvsem na materialni strani, zato pa hočejo zboljšati kvaliteto na račun kvantitete, znižati število takozvanih »ljudskih« filmov in preko minulega diletantizma zvišati umetniško raven svoje filmske proizvodnje. (J. Brož, 14. štev. »Eve« 1939). Mogoče bomo tudi v Ljubljani imeli priliko videti novejšة češke filme.

K. V.

Naše žene pri delu

Žene za svojo domovino

(Občni zbor Jugoslovanske ženske zveze, sekcije za dravsko banovino)

V nedeljo, 24. t. m. se je vršil peti redni občni zbor drav. sekcije JZZ. Kakor vedno je bil tudi to pot vseskozi zanimiv, dasi strogo stvaren, prav nič podoben običajnim društvenim letnim občnim zborom. V preteklem društvenem letu je bilo delo uprave same, njenih odsekov kakor tudi večine včlanjenih društev usmerjeno na narodnoobrambna prizadevanja. O tem je pričal že otvoritveni govor predsednice, ge. Mire Engelmanove, ki je na kratko, toda z značilnimi potezami naznačila vsebino in program dela v preteklosti, a je podala tudi smernice za bodočnost.

Iz tehtnega tajniškega poročila so mnogostevilne udeleženke prejele jasno sliko društvenega delovanja, ki je bilo izredno mnogostransko. V slovenski sekciji je včlanjenih 20 različnih, socialnih, kulturnih, dobrodelnih, feminističnih in stanovskih žen. organizacij in odsekov. Vsi se združujejo v srčni želji in v stremljenju, da bi pomagali graditi in ustvarjati zgradbo državnega edinstva ter dosežati med narodom ožje domovine zadovoljstvo ali vsaj znosno življenje.

Razum na širših in ozjih sejah, kjer so se društvom in posameznicam razdeljevale naloge, spadajoče v njih delokrog, se je delo opravljaló še v štirih komisijah: komisiji za tiske za zaščito otrok, za migracijo (izseljevanje in vseljevanje) in gospodinjstvo-gospodarski komisiji.

Upravi sekcije in posameznim društvom, pa tudi komisijam so dajali osnovne smernice: domači in zunanji politični dogodki, ki po svoji usodni važnosti nujno zahtevajo tudi sodelovanja žene. *Tiskovna komisija* je s članki in noticami po slovenskih in jugoslovanskih listih skrbela za narodnostno vzgojo. Zasedovala je vse javne dogodke, ki so kakorkoli žalili ali dvigali čast našega naroda, ter je v tisku prikrilo, naravnost ali osebno nastopala v obrambo in korist narodnih in ženskih interesov. — *Komisija za zaščito otrok in mater* si je mnogo prizadevala, da bi dosegla v Ljubljani usta-

novitev vzorne posvetovalnice ter Doma za noseče matere. Razposlala je vsem članicam Društva diplomiranih babic vprašalne pole glede babic in porodnic na deželi. Odgovori so bili zelo značilni in podučni. Dalje se je zavzemala za prevzem babic v banovinski proračun, kakor že vsa štiri leta prej. Vodilo jo je pri tem prepričanje, da ne gre samo za ureditev položaja nekaj sto babic, marveč za ureditev celokupnega porodniškega skrbstva na deželi za blagor mater in dece. — *Komisija za migracijo* se je zanimala za položaj izseljenk v tujini. Osredotočala je svoje prizadevanje na narodnoobrambno delo, posvečeno zlasti mladini in ženam naših obmejnih krajev. Ustanovila je *Meddruštveni odbor*, ki ga pozitivno sestavljajo ne samo v Zvezi včlanjena temveč tudi druga ženska društva. Ta Meddruštveni odbor je začel januarja 1938 s sistematičnim delom. Zbral je podatke o tuji propagandi pri nas, ki zavaja zlasti kmečko prebivalstvo obmejnih krajev. Da se omogoči socialna pomoč najrevnejšim na meji, je organiziral Meddruštveni ženski odbor nabiralni dan, pri katerem so sodelovala vsa društva. Nesel je 8664 din. Denar se je povečini že porabil za nabavo čevljev, obleke i. dr. obmejni deci. Namen sodelovanja vseh žen je bil v glavnem, da se delo ne cepi, marveč se deli po raznih možnostih in okoliščinah ter po namenu društev. Prvi uspeh te skupnosti je bila Spomenica, ki v njej slovenske žene izjavljajo, da hočejo obiti vsa trenja ter delovati složno za korist naroda in države. Spomenico je podpisalo 66 sloven. žen. društev in odsekov mešanih društev in organizacij. — Program za skupno delo je izdelal narodnoobrambni odsek *Ženske zveze*. Vsako društvo si je izbralo one točke načrta, ki najbolj spadajo v njegovo delovno področje.

Naše žene se pripravljajo za vsak primer: hrepene po mirnem sožitju, a bodo tudi v najhujši nevarnosti na pravem mestu.

Gospodinsko-gospodarska komisija je po naročilu min. predsednika g. dr. J. Ovetkovića izdelala načrt za gospodinsko nadaljevalno šolo za gospodinske vajenke. Zbirala je podatke o učni dobi hišnih uslužbenk v drugih državah in o zahtevnih do-

ločbah, ki bi omogočale tudi pri nas uvedbo obveznega nadaljevalnega pouka za hišne uslužbenke. Po prizadevanju te komisije je bila na kongresu Mednarodne ženske zveze v Edinburgu ustanovljena stalna gospodinjstvo-gospodarska komisija. Naša komisija zbira v njeno področje spadajoča dognanja in vzdržuje stike z ostalimi komisijami. Podrobno delo po programu komisije pa vrše včlanjena društva.

Sekcija JZZ se je udeleževala po članih izvršnega odbora občnih zborov včl. in drugih ženskih društev. Zastopana je pri sejah Vrhovnega soc. sveta, pri mestni občini ljubljanski in se sploh udeležuje vseh javnih prireditev, ki morajo zanimati žene. Zastopnice sekcije so opetovano predavale v njenem imenu v Ljubljani in na deželi, v Mariboru in Celju o nalogah slovenske žene ter o raznih socialnih in vzgojnih vprašanjih. Tudi preko radia so predavale po enkrat mesečno. Priredila je 11. III. t. l. v Delavski zbornici javno zborovanje »Za našo družino«, s katerega je bila poslana na pristojna mesta resolucija z zahtevo: za enako delo enako plačilo. — Priredila je dalje matersko proslavo s predavanjem prof. Dore Vodnikove »Materino delo za narod«. Dosegla je, da »Jutro« izdaja vsako nedeljo »Žensko stran«, ki je pa take, kakršna je v zadnjih mescih, sekcija nikakor ne more odobravati.

Februaria 1. l. je sekcija poslala novemu min. predsedniku dr. J. Cvetkoviću brzojavko, v kateri ga spominja danih obljub z ozirom na žensko volivno pravico. — V aprilu je skupno z Zvezo gospodinj. podpisala Spomenico na bana drav. banovine za nujno socialno ureditev viničarskega vprašanja. Prošnja je bila deloma ugodno rešena. — Maja meseca je ženska zveza na prosvetno ministrstvo in na g. bana naslovila vlogo, v kateri se izjavlja zoper nameravane premestitve učiteljev in učiteljic, prav najboljših narodnih delavcev.

Občnega zbora celokupne JZZ v Beogradu se je udeležilo 12 Slovenk. Na njem je bila namesto blagopok. Franje Tavčarjeve soglasno izvoljena za tretjo podpredsednico glavne uprave ga. Minka Govekarjeva.

Najprivlačnejša točka letošnjega občnega zbora slovenske sekcije JZZ je bilo brez-

dvomno globoko zajeto, s toplo domovinsko ljubeznijo poduhovljeno predavanje Jele Levstikove iz Maribora »Žena in domovina«. Zelo je vsesplošno odobravanje in vzbujalo v vseh navzočih željo, da bi to predavanje čitali v tisku in ga še posebej slisali v radiu.

H koncu je sekcija sprejela več samostojnih predlogov, ki naj se v obliki resolucij odposljejo oblastem: Zveza gospodinj. je ponovila vse svoje prejšnje resolucije, a dala še predloge glede konserviranja sadja, ki naj ga oblastva z vsemi razpoložljivimi sredstvi podpirajo. Nastopila je proti prosti zganjekuhli ter za uvedbo splošnega gospodinjstvega pouka na vseh ženskih šolah. — Na predlog Ženskega Pokreta je občni zbor poslal na g. min. predsednika brzojavko, v kateri ga ponovno spominja dane obljube glede podelitve aktivne in pasivne volivne pravice vsem ženam brez razlike. — Zveza gospodinjstev pomočnic je zahtevala ustanovitev strokovnonadaljevalnih šol in posebnih tečajev za gospodinjstve pomočnice, ukinitve zasebnih posredovalnic, preprečenje zaposlenja 16 letnih deklet v gostilnah in ustanovitve ženske policije. — Društvo Dom učiteljic je predlagalo resolucijo glede enakih prejemkov poročenih učiteljic in glede pouka na učiteljskih. — TKD Atena je predlagala, naj se pri upravi dravske banovine zahteva, da prideta dve zastopnici sloven. žentstva v izvršni odbor za zaščito prebivalstva pred zračnimi napadi. Dalje, naj uprava drame priredi ob 70 letnici Avgusta Danilove v njeno korist predstavo »Smrt majke Jugovičev« ter jubilejki poveri glavno vlogo. — Ženski odsek Zdrženja uradnikov pošt., telegr. in telef. stroke je zahteval resnično enakopravnost žen v poštni stroki. — Vsi predlogi so bili soglasno sprejeti. Pokazali so, da se žene zavedajo svojega nevesnega položaja in ga izkušajo izboljšati.

Obračun dela dravske sekcije JZZ je visoko aktiven. Delala je in dela za napredek žene in naroda vobče. Da ne zanje samo uspehov, ampak naleti čisto na gluha ušesa; ni kriva ona, krivi so vsi oni, ki nočejo ali ne znajo ceniti resnega, treznega stonljenja žen v prid domovstva.

Nove knjige

Margaret Mitchell: »Jug proti severu«. Nenadni uspeh, ki ga je doživela mlada, komaj tridesetletna Američanka s svojim obširnim romanom »Jug proti severu« (*«Gone with the wind»*) je zelo nenavaden in spričo na stotine novih del, ki prihajajo sleherno leto na svetovni beletristični trg, skorajda izjemen, tembolj ker ga je napisala žena, in čeprav moramo računati, da je delo izšlo v Ameriki, v zemlji neprestanih presenečenj.

Mitchellova je irskega porekla. Njeni predniki so se koncem preteklega stoletja preselili v južni del Sev. Amerike, kjer so pričeli gojiti bombaž. Margaretin oče je advokat. Sama je študirala medicino. Po materini smrti pa je morala prevzeti gospodinjstvo in je radi tega opustila študij. V prostem času je pisala krajše povestice in črtice, ki jih je objavljala v pokrajinskem časopisu, pri katerem je spoznala tudi svojega sedanjega moža. Ko se je kmalu po poroki ponesrečila z avtomobilom in je bila leta in mesece priklenjena na posteljo, je v njej dozorel načrt za gornji roman. Domača zgodovina tvori okvir romanu — trdovratni boji Juga proti Severu, osvoboditev črncev iz suženjstva — največji boji, ki so jih kdaj bojevale Združene države na svojem ozemlju. Te boje, ki so se vršili v drugi polovici preteklega stoletja, so občutili na svoji koži tudi njeni predniki, in njena mama ji je v dolgih zimskih večerih ob kaminu nšestetokrat pripovedovala o zgodovini njenih prednikov, tako da je roman več ali manj tudi zgodovina njene rodbine.

Založnik »Juga proti severu« pripoveduje, da se je preplašil, ko je prišel k doslej neznanu pisateljici in je zagledal na mizi ogromen manuskript in za njim drobno gospo. Vendar ga je že na poti v New-York pričel čitati. Vsebinska ga je tako zanimala, da se je sredi poti ustavil, najel hotelsko sobo in čital noč in dan, dokler ni prišel do kraja. To je bil prvi korak k njenemu uspehu.

Ko je bil roman natisnjen, so v enem letu razprodali milijon izvodov knjige, ki ima preko tisoč strani. Od leta 1936, ko je knjiga izšla, pa do danes je bila prevedena že na petnajst jezikov. In še v letu 1938. je bila v Ameriki ne le med najbolj čitanimi, marveč tudi med najbolj kupovanimi knjigami. (*«Politika»*, 17. aprila 1939.)

V čem je uspeh tega obširnega dela?

V preprostem, epičnem toda vseskozi napetem načinu pripovedovanja, v psihološkem prikazovanju in razvijanju tako glavnih kakor tudi vseh stranskih oseb. Sleherni postava v romanu, od junakinje Scarlett O'Hara, Retta Butlerja, Melly, do poslednjega črnca, v njenem delu živi, je tako zelo življenjska, da moraš zaživeti z njo.

V mali, energični Scarletti je Mitchellova upodobila ženo, ki se je številneje pojavila ravno na prelomu preteklega stoletja — ženo, ki je bila prisiljena iti za delom izven doma. Ta pot za ženo ni bila lahka, tem težja za Scarlettto, ki je bila od doma — bogata farma — zelo razvajena, in ker ni delala samo zase, marveč tudi za vso številno rodbino. Tam, kjer je klonil možki, je Scarlettta hlabro vztrajala. Od svojega šestnajstega leta, ko se je prvič poročila, skozi vsa vojna in kasnejša leta, ki so ji nalagala na stotine bremen, pa do svojega osemindvajsetega leta, ko se je ločila od tretjega moža, je doživljala Scarlettta toliko in tako polno življenje, kakor redko katera žena do svojega sedemdesetega leta. V letih, ko žena prav za prav šele zaživi, je ona zašla v zagato, iz katere si je iskala izhoda v pijaci. Usodna ljubezen ji je zadala najtežji in najgloblji udarec. V ljubezni ne odločáš sam, nisi odvisen samo od sebe, vedno morata biti dva.

Čitatelj želi glavni junakinji drugačnega konca. Toda ali bi bilo Scarlettino življenje res do kraja doživeto, če bi ji ne bilo dano doživeti poleg vsega tudi to poslednje, najgrenkejše spoznanje?

V izdaji Narodne galerije je izšla knjiga

Janez in Jurij Šubic

ki jo je napisal univ. prof. Franc Mesesnel,
naš najboljši poznavalec slikarjev Šubicev

Krasno opremljena, v polusnje vezana knjiga je tiskana
na najboljšem umetniškem papirju in obsega čez
250 strani formata 19'50×26 cm, ima mnogo enobarvnih
slik in celostranskih prilog, med temi 16 sijajno uspelih
večbarvnih posnetkov

To dragoceno slovensko delo neminljive vrednosti stane 230 din.
Ta znesek se lahko plačuje v mesečnih obrokih po 25 din počenši
z dnem naročila

Naroča se v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Franciščanska ul. 6

Darovi za tiskovni sklad

Za tiskovni sklad so darovale: ga. Meden Mimi din 16'—; ga. Jarc Pepca din 8'—;
po din 7'— gg.: Gajšek Meta, Wagner Mila; ga. Müller Cilka din 5'—; ga. Malnaršič
Marja din 4'50; ga. Godec Maksima din 4'—; po din 3'— gg.: Resman Ivica, Kunaver
Micika, Milošević Martina; po din 2'— gg.: Podlesnik Tončka, Župančič Olga, Vatovec
Ana; ga. Kosi Elica din 1'—. Vsem cenjenim gg. darovalkam tisočera hvala!

Naročnice v inozemstvu!

Prosimo, ne pošiljajte dinarjev v priporočenem, niti v denarnem pismu, ker se domača valuta iz inozemstva zapleni!
Pošljite le tujo valuto ali ček.

Uprava.

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo «Naš dom», modno prilogo in krojno polo z ročnimi deli znaša din 64'—, polletna din 33'—, četrtletna din 17'—. Posamezna številka din 6'—. Sam list s prilogo «Naš dom» ali same priloge din 40'—, Za Italijo Lit 24'—, posamezna številka Lit 2'50; za ostalo inozemstvo din 85'—. Račun poštne hranilnice v Ljubljani štev. 14.004. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 12/II. Telefon štev. 52-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavnik Peter Veit, Vir.)

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI

Podružnice:

Beograd, Celje, Kranj, Maribor, Ptuj,
Rakek, Slovenjgradec, Split, Šibenik,
Zagreb

se Vam priporoča za izvrševanje vseh bančnih poslov

Sprejema vloge na knjižice in tekoče račune
proti najugodnejšem obrestovanju, finansira in-
dustrijo in trgovino, izvršuje nakazila v tu- in
inozemstvu, kupuje in prodaja valute, devize,
vrednostne papirje itd.

Mlade matere,

ki pripravljate perilo
za svojega novoro-
jenčka, naročite si
pri nas polo s 25 mo-
deli in kroji za

**vse perilo, ki ga
potrebuje
novorojenček**

★

Z naročilom pošljite
din 5.—, lahko tudi
v znamkah

Sveže najfinejše
norveško

ribje olje

iz lekarne

**dr. G. Piccolija
v Ljubljani**

se priporoča
bledim in
slabotnim osebam

Oddajajo se zdra-
vila na recepte
za vse bolniške
blagajne